

Riitta-Liisa Huttu

KALLIONIEMEN MUSEON JA PÄÄTALO- NÄYTTELYN KEHITTÄMINEN

**”Van se on vaen, että ketä kiinnostaa,
niin se tulloo”**

Restonomi

Syksy 2016

KAJAANIN
AMMATTIKORKEAKOULU
UNIVERSITY OF APPLIED SCIENCES

TIIVISTELMÄ

Tekijä: Huttu Riitta-Liisa

Työn nimi: Kallioniemen museon ja Pääatalo-näyttelyn kehittäminen ”Van se on vaen, että ketä kiinnostaa, niin se tuloo”

Tutkintonimike: Restonomi (AMK) matkailun koulutusohjelma

Asiasanat: asiakastuntemus, elävä museo, näyttely, moduuleista koostuva pääsylippu, mobiiliopastus

Opinnäytetyön toimeksiantaja on taivalkoskelainen Kallioniemi-Säätiö, joka ylläpitää Kallioniemen museota ja Pääatalo-näyttelyä. Kallioniemi on kirjailija-professori Kalle Pääatalon lapsuuden koti Taivalkosken Jokijärvellä. Työn tarkoituksena oli kyseisten kulttuurikohteiden asiakastutkimuksen tekeminen ja kehittämis ehdotusten löytäminen vierailijoita haastatteleamalla. Kallioniemi-Säätiön tarkoituksena on hyödyntää opinnäytetyötä kehittämis- ja markkinointisuunnitelmassaan.

Opinnäytetyön tutkimustehtävä kuvaa Kallioniemen ja Pääatalo-näyttelyn vetovoimaisuutta lisääviä tekijöitä. Opinnäytetyö tehtiin laadullisella tutkimusmenetelmällä. Aineisto kerättiin pääasiassa Kallioniemen vierailijoiden haastatteluilla, joita ohjasi tutkimustehtävä. Tutkimus toteutettiin 18.6. – 9.7.2016 välisenä aikana, jolloin tehtiin 23 nauhoitettua ja litteroitua haastattelua. Lisäksi käytiin muutamia lyhyitä keskusteluita, jotka kirjoitettiin ylös.

Tulokset osoittivat vierailijoiden kaipaavan Kallioniemeen eläimiä ja vesistöön liittyviä aktiviteetteja. Pääataloon liittyviä tapahtumia haluttiin tiivistää siirtämällä Pääatalo-näyttely kirkonkylältä Jokijärvelle. Opasteita ja tienviittoja haluttiin yleisesti parannettavan. Suurin osa vierailijoista oli Pääatalon lukijoita.

ABSTRACT

Author: Huttu Riitta-Liisa

Title: Development of Kallioniemi Museum and Pääatalo exhibition “It is only so, that if you are interested, you will come”

Degree Programme: Degree Program in Tourism

School: Tourism

Keywords: customer knowledge, living museum, exhibition, modular ticket, mobile guidance

The thesis was commissioned by the Kallioniemi Foundation from Taivalkoski. The Foundation maintains the Kallioniemi Museum and the Pääatalo exhibition. Kallioniemi is the childhood home of author-professor Kalle Pääatalo. The purpose of the thesis was to conduct customer research at both culture destinations and to generate suggestions for development by interviewing visitors. Kallioniemi Foundation is aiming to use the thesis for its development and marketing plans.

The research task of this thesis was to describe the factors that add to the attraction of Kallioniemi and the Pääatalo exhibition. The thesis was qualitative, and the data was collected with interviews directed by the research task. The research was carried out during 18.6. – 9.7.2016, when 23 interviews were tape-recorded and transcribed. In addition to this, some discussions were conducted by making notes.

The results showed that the visitors wanted to see animals and experience activities associated with Lake Jokijärvi. Pääatalo events should be concentrated in Jokijärvi by transferring the exhibition there, from the village of Taivalkoski. Signposts and road signs should be improved. Most of the visitors were Pääatalo readers.

SISÄLLYS

1 TAUSTAA OPINNÄYTETYÖHÖN	1
2 TOIMEKSIANTAJAN KALLIONIEMI-SÄÄTIÖN ESITTELY	3
2.1 Kallioniemi.....	4
2.2 Pääatalo-keskus.....	8
3 MUSEOT PALVELUINEEN	10
3.1 Museo ja sen merkitys.....	10
3.2 Museotilasto	12
3.3 Erilaiset museotyypit	13
3.4 Museoiden kehittyminen ja nykytilanne	15
3.5 Vierailijan odotuksia museokäynniltä	18
3.6 Seinätön museo	19
3.7 Elävä museo	20
3.8 Modularisoitu palvelu.....	22
4 KOTISEUTUTYÖ	25
4.1 Kotiseututyön merkitys	25
4.2 Kulttuuriperinnön hyödyntäminen	26
4.3 Pääatalo brändinä	28
4.4 Kylämatkailu.....	28
5 TUTKIMUKSEN TOTEUTUS	31
5.1 Tutkimustehtävä	31
5.2 Kvalitatiivinen tutkimus	32
5.3 Laadullisen aineiston analyysi	35
5.4 Tutkimuksen luotettavuuden arviointi.....	37
5.5 Yleistä haastatteluista	38
5.6 Tyypillinen vierailija Kallioniemen museossa	40
5.7 Vierailijoiden mielipiteitä Pääatalo-näyttelystä	43
5.8 Vierailijoiden mielipiteitä Kallioniemestä	45
5.9 Mielipiteitä museoiden mobiiliopastuksesta	49
5.10 Kiinnostus moduloituun pääsylippuun.....	49
5.11 Työnäytökset ja niiden kiinnostavuus	50
5.12 Paras käyntikohde Taivalkoskella.....	51

6 KEHITTÄMISEHDOTUKSET TUTKIMUSTULOSTEN POHJALTA	53
6.1 Yhteenveto	53
6.1.1 Eläimiä Kallioniemeen	53
6.1.2 Rauhallista soutu- ja kalastus- ja maastoretkeä.....	54
6.1.3 Mahdollisuuksia tunnettavuuden lisäämiseksi	55
6.1.4 Pääntaloon liittyvien tapahtumien keskittäminen	57
6.1.5 Muita vierailijoiden kehittämisehdotuksia	58
6.1.6 Omia kehittämisehdotuksiani	60
7 POHDINTA.....	62
7.1 Eettisyys.....	62
7.2 Luotettavuus.....	63
7.3 Tavoitteet ja tulokset	64
LÄHTEET	67
LIITTEET	

1 TAUSTAA OPINNÄYTETYÖHÖN

Museoiden välisen kilpailun kiristyessä on pienten paikkakuntien museoiden erikoistuttava jollakin tavalla pystyäkseen jatkamaan toimintaansa. Niiden on tarjottava vierailijoilleen unohtumattomia elämyksiä, jotka ainutlaatuisuudessaan poikkeavat muista samantyylisten museoiden tarjoamista elämyksistä.

Opinnäytetyön aihe syntyi taivalkoskelaisen Kallioniemi-Säätiön tarpeesta asiakastutkimuksen tekemiseksi Jokijärvellä sijaitsevasta Kallioniemen museosta ja kirkonkylällä sijaitsevasta Pääatalo-näyttelystä. Tutkimuksen tarkoituksena oli vierailijoita haastatteleamalla löytää kehittämissuunnitelmia kyseisten kulttuurikohteiden toiminnan uudistamiseksi sekä selvittää, minkälaiset ihmiset vierailevat näissä kohteissa. Kallioniemi-Säätiön tarkoituksena on hyödyntää tutkimusta tulevassa kehittämis- ja markkinointisuunnitelmassaan.

Lopullisena tavoitteena on mahdollisten uudistusten avulla nostaa vierailijamääriä sekä lisätä vetovoimaa molemmissa kohteissa. Aihe oli ajankohtainen vierailijamäärän vähennyttyä vuosien aikana Taivalkosken tärkeimmässä matkailukohteessa Kallioniemessä. Lisäksi Pääatalo-näyttelyn tunnettavuutta tulisi nostaa. Taivalkosken matkailu perustuu pitkälti kulttuurimatkailuun.

Kallioniemi-Säätiö perustettiin vuonna 1990 vaalimaan kirjailija-professori Kalle Pääatalon henkistä ja kirjallista perintöä sekä tukemaan sanataiteen opetusta ja koillismaalaista kulttuuri- ja kotiseututyötä. Kalle Pääatalon lapsuuden kodin Kallioniemen siirrettyä Kallioniemi-Säätiön omistukseen vuonna 1991 aloitettiin museotoiminta. Säätiön ylläpitämä Pääatalo-näyttely toimii Taivalkosken kirkonkylän Pääatalo-keskuksessa. Vuodesta 2009 on näyttelytilassa sijainnut pysyvästi Kalle Pääatalon näköistyyhuone sekä hänen elämästään kertova ja vuosittain uudistuva näyttely. (Hoikkala 2015.)

Opinnäytetyön tutkimustehtävänä oli löytää tekijöitä, jotka lisäävät Kallioniemen museon ja Pääatalo-näyttelyn vetovoimaisuutta. Opinnäytetyö rajattiin koskemaan Kallioniemessä vierailevia kotimaisia matkailijoita sekä paikkakuntalaisia selvittäen heidän tyytyväisyyttään museoalueeseen ja näyttelyyn. Opinnäytetyön ai-

neisto kerättiin Kallioniemen vierailijoita haastattelemalla aikavälillä 18.6. – 9.7.2016. Aineisto koostui 23 nauhoitetusta ja litteroidusta haastattelusta sekä muutamista lyhyistä keskusteluista, joista tehtiin muistiinpanoja.

Kallioniemi-Säätiön asiamies Anne Hoikkala löysi arkistostaan taustatiedoksi myynti- ja asiakaspalvelukoulutuksen opiskelijoiden tekemän pienimuotoisen Kallioniemen kehittämissuunnitelman vuodelta 2000 sekä Pääatalo-instituutin teettämän pienehkön Kallioniemen kävijätutkimuksen vuodelta 2000.

2 TOIMEKSIANTAJAN KALLIONIEMI-SÄÄTIÖN ESITTELY

Taivalkoskella toimivan Kallioniemi-Säätiön toiminnan tarkoituksena on vaalia Kalle Päätalon henkistä ja kirjallista perintöä sekä tukea sanataiteen opetusta ja koillismaalaista kulttuuri- ja kotiseututyötä. Oikeusministeriö antoi säätiölle perustamisluvan 26.10.1990 ja merkitsi sen säätiörekisteriin 23.4.1991, jonka jälkeen toiminta alkoi. (Hoikkala 2015.) Säätiötä perustettaessa 5.7.1990 Oulussa säädekirjan allekirjoittivat Kalle ja Leena Päätalo, Gummerus Kustannus Oy, Kirjapaino Osakeyhtiö Kaleva, Kalle Päätalon Seura (nykyiseltä nimeltään Kalle Päätalo –seura) sekä Taivalkosken kunta. Peruspääoma muodostui 180 000 markan rahaosuudesta ja Kalle Päätalon lapsuuden kodista Kallioniemestä, jonka Taivalkosken kunta lahjoitti Kallioniemi-Säätiölle. Nykyiseen Kallioniemi-Säätiön hallitukseen kuuluvat Kalle ja Leena Päätalon edustajina Riitta Päätalo ja Emmi Oksanen, Taivalkosken kunnan edustajana Tuomo Horsma, Gummerus Kustannus Oy:n edustajana Mikko Meronen, Kaleva Kustannus Oy:n edustajana Kyösti Karvonen, Kalle Päätalo –seura ry:n edustajana Raimo Aro, Kuusamon kaupungin edustajana Pekka Pirhonen sekä Tampereen kaupungin edustajana Anu Hakari. (Kallioniemi-Säätiö/Taivalkoski.)

Säätiö toteuttaa tarkoitustaan ylläpitämällä Päätalo-instituuttia, joka järjestää mm. kirjoittajakoulutuksia ja sanataiteen opetusta sekä ylläpitää Kalle Päätalon näköistyoähuonenäyttelyä ja arkistoa. Säätiö ylläpitää myös Kalle Päätalon lapsuuden kotia Kallioniemeä, joka on kesäisin avoinna yleisölle. Lisäksi säätiö osallistuu kulttuuritilaisuuksien järjestämiseen ja tukee taloudellisesti muita säätiön tarkoituksen mukaisia toimintoja. Säätiö tekee yhteistyötä Taivalkosken kunnan ja muiden paikallisten toimijoiden kanssa. Alueellista kulttuuriyhteistyötä vahvistetaan naapurikuntien kanssa. Lisäksi yhteistyötahoina ovat mm. Kalle Päätalo –seura ry. sekä Taivalkosken Matkailuoppaat ry. Valtakunnallista yhteistyötä pyritään laajentamaan. Säätiö tukee edelleen Professori Kalle Päätalon Arkiston sekä Satuarkiston järjestelyä ja lisäksi tuetaan erilaisia hankkeita ja toimenpiteitä, joiden avulla Päätalo-instituutti voi laajentaa sääntöjen mukaista omaa toimintaansa. (Hoikkala 2015.)

2.1 Kallioniemi

Kalle Pääatalo syntyi Taivalkosken Jokijärvellä 11.11.1919. Kallioniemi on kirjailija –professori Kalle Pääatalon lapsuuden koti, jossa hän asui vuosina 1922 - 1939. Matka Taivalkosken kirkonkylältä Kallioniemeen on noin 20 km. Vuonna 1922 Herman Pääatalo osti Kallioniemen mäkitupapalstan ja samana vuonna sinne siirrettiin ns. meijerikamari, jossa perhe aluksi asui. Kallioniemestä löytyy mm. Suomen kuuluisin ”*paikkaansa hakeva uuni*”, jonka Amerikassa oppinsa saanut Antti Lohilahti muurasi syyskesällä 1922. Uunin nimi johtuu siitä, että se muurattiin Lohilahden, eli *Satusedän* tai *Korpi-Antin*, vaatimuksesta hirsien päälle. Vuosien kuluessa hirret alkoivat liikkua ja samalla uunikin muutti muotoaan, halkeili ja kallisteli, kirjoittaa Pääatalo Iijoki-sarjan kirjoissaan. Vuonna 1931 alettiin salvaa uutta pirttiä entisten tilojen käytyä ahtaaksi. (Hoikkala 2015.) Em. uunista jäi kyläläisten keskuuteen sanonta ”*Hakkaa paikkovaan ku Kallio-Herkon uuni*” (Kallioniemi/Taivalkoski). Kallioniemi oli vakituisesti asuttu kesään 1970 asti, minkä jälkeen se toimi perikunnan vapaa-ajan asuntona (Pääatalo-keskus & Kallioniemi 2014; Kallioniemi/Taivalkoski).

Kallioniemi on yksi valtakunnallisesti merkittävistä rakennetuista kulttuuriympäristöistä (RKY). Museoviraston mukaan koillismaalaisen elämän kuvaajana tunnetun Kalle Pääatalon kotimuseoksi muutetulla lapsuuden kodilla on tärkeä merkitys hänen elämänsä ja –työnsä arvioinnissa ja tulkinnassa. Pääatalon kirjalliseen tuotantoon sisältyy melkein neljäkymmentä romaania, Koillismaa-sarja, omaelämäkerrallinen Iijoki-sarja ja näytelmiä sekä kertomuskokoelmia. Hänen esikoisteoksensa julkaistiin vuonna 1958, ja vuodesta 1963 alkaen hän työskenteli vapaana kirjailijana. Pääatalo sai professorin arvon vuonna 1978. (RKY Museovirasto.)

Kuva 1. Paikkaansa hakeva uuni (kuva Riitta-Liisa Huttu)

Taivalkosken kunta osti Kallioniemen vuonna 1986. Kallioniemi-Säätiö hankki paikan vuonna 1991 aloittaen museotoiminnan. Kesäisin avoinna olevan museon pihapiiristä löytyy asuinrakennus, navetta, sauna ja aitta. Kalustus ja esineistö ovat miltei alkuperäisiä. Esillä on mm. Riitu-äidin piippu, Kallen reppu ja salkku ym. Päätalon lukijoille tuttuja esineitä ja asioita. (Päätalo-keskus ym. 2014.) Vanhasta pirtistä löytyvät Riitun kangaspuut, rukki, kerinpuu ja kätkyt. Pöytä ja pirtin tuolit ovat alkuperäisiä talon esineitä. Pöydällä pidetään liinaa ja kaikissa huoneissa on matot lattialla. Pirtistä löytyy lisäksi monenlaisia Riitun taloustavaroita sekä hänelle tärkeä kupaussarvi. Uudesta pirtistä löytyvät mm. Riitun ja Herkko-isän sängyt, monenlaisia perheen taloustavaroita sekä Jaakko Hiltulan, eli *Hiltu-Jakin*, tekemä keinutuoli, jolle tekijä antoi nimen ”*sus*”, koska hän ei ollut tyytyväinen sen keinuvuuteen. (Hoikkala 2015.)

Kuva 2. Kallioniemen uusi pirtti (kuva Riitta-Liisa Huttu)

Asuinrakennusta vastapäätä on navettarakennus, jonka toisessa päässä on heinälato. Vuonna 1924 Herkko osti hirsä, joista navetta rakennettiin. Navetasta löytyy talon vanhaa esineistöä, mm. eläinten ruokintaan, kalastukseen, maanviljelyyn ja uittoon liittyen, ja heinäladon puolelta löytyy Museopuoti. (Hoikkala 2015.)

Savusauna oli alun perin ranta-aitan takana. Nykyisen saunan rakensi Kalle Väisänen, eli *Hiltu-Kalle*, vuonna 1960. Ranta-aitan Herkko osti Konrad Vääräniemeltä, eli *Kooti-Ukolta*, 1920-luvulla. Kesällä aitassa nukuttiin, ja Päätalokin kirjoitti siellä ensimmäisiä kertomuksiaan. Siellä säilytettiin myös ns. ”kessäytyneitä särkiä”. (Hoikkala 2015.)

Saunan takana rannassa on *ponttuu*, jonka avulla on hinattu tukkilauttoja järvisuuksilla. Ponttuu tehtiin Elämän vonkamies –elokuvaa varten. (Hoikkala 2015.) Mikko Niskasen vuonna 1986 ohjaama elokuva pohjautuu Pääatalon omaelämäkerrallisiin romaaneihin kertoen 1920-luvun elämästä Pohjois-Suomessa (Elämän vonkamies – DVD – Elokuvat – CDON.COM). Kallioniemi on toiminut useiden Pääatalo-elokuvien kuvauspaikkana (Kallioniemi/Taivalkoski).

Kuva 3. Ponttuu Kallioniemen rannassa (kuva Riitta-Liisa Huttu)

Veikko Haukkavaaran teos *Uneutettu vonkamies* seisoo rannassa katsellen Joki-järveä ja valvoen viimeisten uiton häntien hyvästijättöä. Uitto on loppunut vuonna 1988. Kalle Pääatalo on itse lahjoittanut tukkilaisten muistoksi valmistetun patsaan Taivalkosken kunnalle kesällä 1989. Patsaasta löytyy kaiverrus ”*Annoitte paljon, itse tyydyitte vähään!*” (Pääatalo-keskus ym. 2014.)

YLE Rovaniemen toimittaja Jorma Korhonen vieraili kesällä 2013 Kallioniemessä haastatellen opas Salme Koskeloa. Haastattelussa kävi ilmi, että Kallioniemessä vierailevat Päätalon lukijat kysyvät ensimmäisenä paikkaansa hakevan uunin sijaintia. Lisäksi kiinnostusta herätti entisaikainen elämäntapa, miten siellä on eletty ja ylipäätään selvitty päivästä toiseen, koska Kallioniemestä on siihen aikaan päästy kesäisin pois vain veneellä ja talvisin hiihtämällä. Vierailijoita oli myös kiinnostanut uiton ja savotan merkitys Päätalon perheen elämään. Koskelon mielestä vierailijat haluavat kulkea samoja polkuja kuin Päätalot aikoinaan. (Kalle Päätalon lapsuuskodissa/YLE Rovaniemi/Radio/Areena/yle.fi.)

Kallioniemi-Säätiön asiamieheltä Anne Hoikkalalta saadusta tilastosta on nähtävissä Kallioniemen kävijämäärä vuosilta 1991 - 2015. Kävijämäärä on tänä aikana ollut suurin vuonna 1992, jolloin Kallioniemessä on vierailut 14 189 henkilöä. Kyseisenä vuonna on filmattu erästä Päätalo-elokuvaa, mikä lienee osaltaan vaikuttanut kävijämäärään. Vuonna 1995 on myös tehty elokuvaa ja kävijämäärä on ollut 13 022 henkilöä. Ensimmäisenä vuonna Kalle Päätalon kuoleman jälkeen (2001) vierailijamäärä on ollut enää 8804 henkilöä. Vuoden 2015 vierailijamäärä on ollut 5199. Alimmillaan vierailijamäärä on ollut vuosien 2012 – 2014 aikana, eli noin 4500 henkilöä vuosittain. Luonnollisesti kävijämäärään voi vaikuttaa myös kesän säätila ja sateisuus, koska kyseessä on ulkomuseoalue. Vierailijoita on ollut eniten paikallisen kesä- ja kulttuuritapahtuman, Päätaloviikon, aikana. Mm. kesän 2015 Päätaloviikolla Kallioniemessä vieraili 750 henkilöä, eli 14 % koko vuoden kävijämäärästä. (Hoikkala 2015.)

2.2 Päätalo-keskus

Päätalo-keskus, eli Taivalkosken kulttuurikeskus, sijaitsee kirkonkylän keskustan tuntumassa Urheilutiellä. Rakennuksessa toimivat Päätalo-instituutti, kunnan kulttuuripalvelut, kansalaisopisto ja kirjasto, jonka lukusali toimii myös taidenäyttelytilana. Taidenäyttely vaihtuu kuukausittain. Päätalo-keskuksessa sijaitsee li-

säksi tutkijoiden käytössä oleva Professori Kalle Päätalon Arkisto. (Hoikkala 2015.)

Vuodesta 2009 on omassa näyttelytilassaan sijainnut pysyvästi Kalle Päätalon näköistyöhuone ja hänen elämästään kertova näyttely, joka puolestaan uudistuu vuosittain. Vaihtuvissa näyttelyissä tarkastellaan kirjailija-professori Kalle Päätalon elämää ja tuotantoa useista näkökulmista, mm. vuoden 2015 – 2016 näyttelyssä on ollut esittelyssä sodanjälkeinen jälleenrakennusaika. Näyttelyssä voidaan nähdä etupäässä Kalle Päätalon arkiston asiakirjoja, valokuvia ja esineitä. Kallioniemi-Säätiö avaa uudistetun näyttelyn heinäkuun alussa paikallisen kesä- ja kulttuuritapahtuman, Päätaloviikon, alkaessa. (Hoikkala 2015.)

Lisäksi näyttelyssä on pysyvästi kosketusnäyttö, jonka sisältö jakautuu eri osioihin. Vierailija voi näytön avulla perehtyä Päätalon elämäkertaan ja perheeseen, kotiin ja kulkuneuvoihin, koulutukseen ja saavutuksiin, metsätööhön, armeija- ja sota-aikaan, rakennusmestarin ja kirjailijan työhön, haastatteluihin, näytelmiin, elokuvaan, tutkimuksiin ja Kalle Päätalo –seura ry:hyn. Asiatekstien lisäksi näytön osiot sisältävät aiheisiin liittyviä asiakirjoja ja valokuvia Päätalon elämästä. Pysyvästi voi tutustua myös Iijoki-sarjan Täysi tuntiraha –kirjasta filmatisoituun lukuun *Räntyt ja kuoletukset*. (Päätalo-instituutti – www.paataloseura.fi.)

Päätalo-keskuksen sydämenä voi pitää Professori Kalle Päätalon Arkistoa, joka on tositapahtumien ja tarinoiden todellinen aarreaitta. Päätalo-instituutti puolestaan kouluttaa kirjoittajia ja järjestää vuosittain kaksi valtakunnallista kirjoituskilpailua, jotka ovat Napero-Finlandia –sadunkirjoituskilpailu alakouluikäisille ja Möllärimestari-omakustannekilpailu. (Päätalo-keskus ym. 2014.)

3 MUSEOT PALVELUINEEN

Luvussa käsitellään museoaihetta monipuolisesti. Perehdytään siihen, mikä museo on ja sen merkitykseen ihmiselle, Museotilaston julkaisemiin faktoihin ja erityyppisiin museoihin. Käsitellään museolaitoksen kehittymistä ja museoiden nykytilaa. Kerrotaan museokävijöiden tarpeista ja elävä museo –käsitteestä, johon Kallioniemessä on jo panostettu ja halutaan panostaa yhä enemmän. Eräs moderni tietotekniikkaan liittyvä palvelu on seinätön museo, joka on tulossa Kallioniemeen. Kallioniemen vierailijamäärä on laskenut voimakkaasti, ja Päätalonäyttelyn kävijämäärää pitäisi nostaa. Parantaisiko modularisoitu palvelu tilannetta? Lisääkö mobiiliopastus nuorten määrää Päätalonäyttelyssä ja tulevaisuudessa Kallioniemessä?

3.1 Museo ja sen merkitys

Kansainvälisen museoneuvoston ICOM:n (International Council of Museums) määritelmän mukaan *museo on pysyvä, taloudellista hyötyä tavoittelematon, yhteiskuntaa ja sen kehitystä palveleva laitos, joka on avoinna yleisölle*. Lisäksi museoissa tulee olla näytteillä aineellisia ja aineettomia todisteita ihmisestä ja hänen ympäristöstään. Museon tehtävänä on edistää tutkimusta ja opetusta sekä tuottaa mielihyvää hankkimalla, tutkimalla, säilyttämällä sekä käyttämällä tiedonvälitykseen em. todisteita. (Development of the Museum Definition according to ICOM Statutes 2007-1946; ICOM:n museomääritelmä. Museot.fi.) Museolla on kolme suurta tehtävää. Se säilyttää objekteja jälkipolville, jotta nämä voisivat saada tietoa entisaikojen luonteesta, taiteesta, kulttuurista jne. Toisaalta museo on tärkeä toimija tieteen palveluksessa säilyttäen tutkijoiden tarvitsemaa materiaalia. Lisäksi museo on sivistyksen ja ilon lähde suurelle yleisölle. (Nordisk museologi 1993-2, 109.)

Museot ovat muuttuneet aikojen kuluessa esine- ja kokoelmakeskeisistä laitoksista laaja-alaisiksi kulttuurihistorian, taiteen ja luonnon ilmiöitä sekä ympäristöä säilyttäviksi, tutkiviksi ja esitteleviksi instituutioiksi. Yhteiskunnan muutospainais-

sa museoita arvioidaan niiden kyvyllä tuottaa elämyksiä ja kyvyllä kertoa mielenkiintoisella tavalla asioista. Nykyiset museot tarjoavat elämyksellisiä ja vuorovaikutuksellisia palveluja ja siirtävät palvelujaan tietoverkkojen välityksellä yhä kauemmaksi. Näyttelyissä korostuu vuorovaikutteisuus ja asiakkaat sitoutetaan näyttelyyn ja museotyöhön antamalla heille osallistumis- ja vaikuttamismahdollisuus. (Museo 2000, 15, 64.)

Palvelut vahvistavat yleisön museokokemusta. Kaiken keskipisteessä on ihminen, joka on museoiden tulevaisuus. Museo on myös kokonaisvaltainen kokemus aivoille, sydämelle ja käsille. (Museoviraston blogi 2015. nba.fi.) Museo on vaikuttaja, jonka päämääränä on aikaan saada mm. kulttuurista, taloudellista ja sosiaalista vaikuttavuutta (Teräs & Teräsvirta 2013, 10). Museo tarjoaa mahdollisuuden ymmärtää ja katsoa uusin silmin tuttujakin asioita. Museota on ensisijaisesti pidetty intellektuellina paikkana, joka lähinnä vetoaa järkeen eikä sydämeen, ja sinne on palkattu tutkijatyypisiä ihmisiä töihin. Kuitenkin museossa tarvitaan myös runoilijatyypisiä ihmisiä, jottei tunnelma ole liian steriili, jopa kuollut. (Nordisk museologi 1993-2, 58 – 59.)

Palvelutuotteessa asiakkaalle tarjotaan jotakin aineetonta, joka tuotetaan ja kulutetaan samanaikaisesti. Palvelutuotetta ei voida varastoida, patentoida tai esitellä sellaisenaan valmiina tuotteena. Palveluun voi kuulua myös aineellisia osia, esimerkiksi ruokaa, juomaa tai ostettavia matkamuistoja. Palvelun aineettomuudesta johtuen epäonnistunutta palvelukokemusta ei voida palauttaa, joten miellyttävä henkilökohtainen vuorovaikutus asiakkaan ja asiakaspalvelijan välillä on ehdottoman tärkeää. (Komppula & Boxberg 2002, 10 – 11.)

Museoiden merkityksestä ihmisille voi mainita museon toimivan todellisuuden todistuskappaleiden säilyttäjänä sekä yksilöitä ja yhteisöjä yhdistävänä instituutiona. Museot toimivat ja tuottavat tietoa ja arvoja säilyttäen niitä objektien muodossa. Ihminen kaipaa tätä todistusaineistoa käsitellessään merkityksiä ja olemassaoloaan. Museot muistuttavat meitä menneistä asioista, joista voimme olla ylpeitä ja jotka luovat elämämme perustan. Toisaalta museot muistuttavat meitä asioista, jotka haluaisimme unohtaa ja joita emme haluaisi enää tapahtuvan. Museo yhdistää yksittäisen ihmisen osaksi suurempaa yhteisöä, minkä vuoksi

museoita on alun perin perustettu yhdistämään eri kansoja ainutlaatuisiksi kokonaisuuksiksi. (Einola 2015, 45 – 46.)

Professori Gaynor Kavanagh on kertonut museoiden monenlaisesta merkityksestä. Hänen mielestään museot voivat olla vain turvapaikkoja sateen sattuessa, pyhäkköjä varakkaiden esineiden lahjoittajien muistelemista varten ja kuolleiden esineiden ruumishuoneita. Kuitenkin ne ovat myös väittelyfoorumeita, yhteisön tietolähteitä ja arkistojen säilytyspaikkoja, sosiaalisen kontrollin välineitä, ajanviete- ja harrastuspaikkoja sekä tiedon ja sivistyksen keskuksia. Niitä voidaan pitää pyhinä paikkoina, joissa esi-isien henget lepäävät ja tietynlaisina ankkureina kaupunkien uudistamisohjelmissa. Hänen mukaansa rakastavaiset tapaavat siellä toisiaan ja vanhemmat kadottavat siellä pieniä lapsiaan. (Falk & Dierking 2013, 9.)

On korostettava museon merkitystä kansansivistystyössä kautta aikojen. Museoihin on järjestetty suosittuja ja kansantajuisia näyttelyjä ja luentoja. Museoiden yhteydessä on ollut kirjastoja, joista on voinut lainata teoksia. Museon näyttelyt ovat voineet aika ajoin vaihtua. Systemaattinen yhteistyö koululaitoksen kanssa on ollut tärkeässä asemassa. (Nordisk museologi 1993-2, 110.)

3.2 Museotilasto

Museoviraston tavoitteena on tuottaa ja jäsentää suomalaiseen kulttuuriperintöön liittyvää tietoa. Sen tehtävänä on lisäksi museoiden tilastoinnin kehittäminen. Museovirasto julkaisee vuosittain Museotilaston ammatillisesti hoidettujen museoiden taloudesta, henkilökunnasta ja toiminnasta. Museotilasto kerää yhteen 154 museon tiedot. Vuoden 2013 tilaston mukaan museokäyntien määrä on kasvanut edelliseen vuoteen verrattuna yli 185 000 käynnillä. Suomen ammatillisissa museoissa on käyty vuonna 2013 yli 5,4 miljoonaa kertaa. Museokäynneistä on ollut maksettuja käyntejä 47,1 % ja ilmaiskäyntejä 52,9 %. Suurin osa, eli 40,7 % museokäynneistä, on kohdistunut Uudenmaan museokohteisiin. 13,4 % museokäynneistä on kohdistunut Pirkanmaan kohteisiin ja 10,7 % Varsinais-

Suomen kohteisiin. (Museovirasto.) Kallioniemi on pieni, ei-ammattillisesti hoidettu museo, joten sen tietoja ei löydy kyseisestä tilastosta.

Vuoden 2013 lopussa Suomen museoissa on ollut 5,4 miljoonaa kulttuurihistoriallista objektia ja 388 000 taideteosta. Museoiden kokoelmista on lisäksi löytynyt 17 miljoonaa luonnontieteellistä objektia tai näytettä, 22 miljoonaa valokuvaobjektia ja 18 hyllykilometriä arkistoja. Museotoiminnan kokonaisrahoitus kyseisenä vuonna on ollut 219,1 miljoonaa euroa valtion rahoittaessa ammatillista museotoimintaa 90,3 miljoonalla eurolla. Kuntien rahoitusosuus on ollut 77,7 miljoonaa euroa ja museoiden omatoimisen rahoituksen osuus 32 miljoonaa euroa. (Museovirasto.)

Museotilasto kattaa siis tiedot 154 päätoimisesti ja ammatillisesti hoidetusta museosta, jotka ovat valtion, kuntien, säätiöiden ja yhdistysten ylläpitämiä. Näistä museoista on ollut valtionosuuden piirissä 123 museota ja valtionosuuden ulkopuolella 31 museota. Suomen ammatilliset museot puolestaan ylläpitävät 322 säännöllisesti avoinna olevaa museokohdetta. (Museovirasto.)

3.3 Erilaiset museotyypit

Suomessa museoverkosto on yksi maailman tiheimmistä. Museotilastojen mukaan Suomessa on yli 1000 museota, eli yksi museo 5000 asukasta kohti. (Museo 2000 museopoliittinen ohjelma, 23.) Suomen museokenttä koostuu em. ammatillisesti hoidetuista yli 300 museokohteesta. Lisäksi on useita satoja ei-ammattillisesti hoidettuja museoita. Kansallisgalleria, Suomen kansallismuseo ja Luonnontieteellinen keskusmuseo ovat valtakunnallisia museoita, jotka ovat ohjanneet oman toiminta-alueensa museoita 1990-luvun alkupuolelta lähtien. Lisäksi maassamme on 16 valtakunnallista erikoismuseota, joiden kuuluu mm. edistää ja ohjata museotoimintaa omalla erikoisalallaan. Alueellisella tasolla löytyy 22 maakuntamuseota ja 16 aluetaidemuseota, joiden tehtävänä on edistää ja ohjata kulttuurihistoriallisten museoiden ja taidemuseoiden toimintaa ja kehittää museoyhteistyötä alueellaan. (Museovirasto; Museo 2000 museopoliittinen ohjelma, 26.)

Paikallismuseot ovat joko ammattimaisesti tai ei-ammattillisesti hoidettuja. Ammattimuseossa työskentelee vähintään kaksi päätoimista museoalan koulutuksen saanutta työntekijää. Lisäksi maassamme löytyy yli tuhat etupäässä yhdistysten, kuntien ja säätiöiden ylläpitämiä paikallismuseoita ja kokoelmanäyttelyitä, jotka ovat avoinna pääasiassa kesäisin. Museolain perusteella on Suomen valtion tuettava kunnallisten museoiden sekä säätiöiden ja yhdistysten museoiden toimintaa. Valtionosuus määräytyy museoiden henkilötyövuosien mukaan. (Museovirasto.) Julkista rahoitusta paikallismuseoiden toiminta saa nykyään alle euron verran asukasta kohden. Paikallismuseot kaipaavat tukea, välineitä ja osamisresursseja kokoelmatyöhön sekä suunnitelmallisuutta ja tukea rakennusten korjauksiin. Ylläpidettävänä on yli 3000 rakennusta, joista pääosa on peräisin 1800-luvulta ja 1900-luvun alkupuolelta. Kokoelmista löytyy yli 2,4 miljoonaa esinettä, valokuvaa ja arkistoaineistoa. (Rakkaudesta kulttuuriperintöön 2012, 4.)

Paikallismuseotyö perustuu kansalaisten henkilökohtaiseen kiinnostukseen ja aktiivisuuteen yleisen kulttuuriperinnön säilyttämisen hyväksi. Em. yhdistysten, kuntien ja säätiöiden lisäksi yritykset ja yksityishenkilöt ylläpitävät paikallismuseoita ja kokoelmia. On olemassa paikallisia kotiseutumuseoita, henkilöhistoriallisia museoita, taidemuseoita sekä erilaisia erikoismuseoita, joita ylläpidetään pääosin sivutoimisesti ja erilaisin vapaaehtoisvoimin. Paikallismuseot ovat tasavertaisia kulttuurin lähipalveluja tarjoten elämyksiä, yhteisöllisyyttä, tietoa ja toiminnallisuutta. Ne voivat toimia kulttuurimatkakohteina, oppimisympäristöinä, asiantuntijoina, työllistäjinä, palveluntarjoajina sekä vapaaehtoistyön ja osallistumisen tapahtumapaikkoina. (Museovirasto.)

Ulkomuseo on laajempi museoalue, johon kuuluu kokonaisia rakennuksia, esimerkiksi perinteinen suomalainen maalaistalon pihapiiri. Tunnetuimpia suomalaisia ulkomuseoita ovat Seurasaari Helsingissä ja Luostarinmäen käsityöläismuseo Turussa. (Museot – Infopankki.) Kallioniemi on myös ulkomuseo edustaen järven rannalla sijaitsevaa perinteistä koillismaalaista maalaistaloa pihapiireineen. Toisaalta se on tyypillinen henkilöhistoriallinen museo sekä kotimuseo esitellen Kalle Päätalon lapsuuden kotia.

Suomessa on yli 1000 paikallismuseota, joista 730 on kuntien, yhdistysten ja säätiöiden omistuksessa. Lisäksi näin ylläpidetään yli 865 museokohdetta. Sää-

tiöiden omistuksessa on noin 7 % ei-ammattillisista paikallismuseoista. Säätiöiden museot ovat usein keskittyneet tiettyyn aihealueeseen toiminnassaan. 15 säätiömuseota on henkilöhistoriallisia museoita kertoen mm. Kalle Pääatalon, Urho Kekkosen ja Kyösti Kallion elämästä. 14 säätiömuseota on kotiseututyypisiä ja 9 säätiömuseota on keskittynyt teollisuushistoriaan. Säätiöt ylläpitävät suurinta osaa, eli kahdeksaa paikallista taidemuseota. Kunnallisia taidemuseoita on viisi ja yhdistysten taidemuseoita on neljä. (Rakkaudesta kulttuuriperintöön 2012, 9, 21.)

Yleisesti säätiömuseot toimivat paikallismuseokentästä suurimmalla budjetilla oman varainhankinnan ollessa niille tärkeää. Ne ovat avoinna yli 80 päivää vuodessa, eli keskimääräistä enemmän, mikä osaltaan nostaa niiden kävijämääriä. Säätiömuseot toimivat yleisesti yhdistysten ja kuntien museoita uudemmissa rakennuksissa ja rakennusten lukumäärä on keskiarvoa alempi. Lisäksi ne ovat panostaneet reilusti palo- ja murtosuojaukseen, vakuutuksiin ja pelastussuunnitelmaan. Talkoo- ja vapaaehtoistyötä tehdään keskimäärin seitsemän talkoolaisen voimin. Talkootunteja kertyy noin 420 tuntia, eli 58 työpäivää. (Rakkaudesta kulttuuriperintöön 2012, 21.)

3.4 Museoiden kehittyminen ja nykytilanne

Museolaitoksessa on tapahtunut monia muutoksia 1970-luvulta lähtien. Opetusministeriössä käynnistyi vuonna 1972 museolaitoksen hallinnon kokonaisuudistus, jonka avulla haluttiin luoda puitteet museoiden aluehallinnolle ja valtionapulainsäädännön kehitykselle. Aluemuseojärjestelmän kokeilu käynnistyi vuonna 1973, ja puolestaan vuonna 1979 saatiin valtioneuvoston päätös museoiden valtionavun perusteista. Valtakunnallinen aluemuseojärjestelmä tuli virallisesti voimaan vuonna 1979, ja lakiehdotus museoiden valtionosuuksista ja –avustuksista tuli useiden muutosten jälkeen voimaan vuonna 1989. Museolaki säädettiin käsittelemään museoiden toimintaa ja lakia korjattiin useita kertoja vuosina 1989 – 1996. Vuonna 1978 toteutui laki kulttuurihistoriallisten esineiden maastaviennistä, vuonna 1985 toteutui rakennussuojelulaki ja vuonna 1996 tuli voimaan myös museolaitosta koskeva luonnonsuojelulaki. Museoalan koulutus kehittyi museo-

laitoksen rinnalla museologian opetuksen vakiintuessa vuonna 1983. (Museo 2000 museopoliittinen ohjelma, 26.)

Suomen museoliiton pääsihteeri Kimmo Levä on kirjoittanut blogissaan Suomen museoalan kehityksestä. Suomalainen museotoiminta näyttää olevan kasvussa tunnuslukujensa perusteella. Vuosien 2009 – 2012 välillä henkilöstö, kokonaisrahoitus, kokonaismenot, ilmaiskävijät ja kokoelmat ovat kasvaneet. Henkilöstön määrä on lisääntynyt neljän vuoden aikana 131 henkilötyövuotta (5 %), kokonaisrahoitus on kasvanut 18 miljoonaa euroa (13 %), kokonaismenot ovat kasvaneet 23 miljoonaa euroa (12 %) ja ainoastaan kokoelmamenot ovat laskeneet 196 000 euroa (7 %), eli ilmeisesti museoiden taidehankintoja on vähennetty. (Suomen Museoliiton P.S.-blogi: Missä olemme? Mihin olemme menossa? Onko suuntamme sama kuin muilla?)

Ilmaiskävijät ovat tänä aikana lisääntyneet ja samalla museoiden pääsylipun hinta on noussut nopeasti. Vuonna 2012 pääsylipun hinta on ollut keskimäärin 5,15 €. Näyttelyiden määrä on kasvanut suhteellisesti enemmän kuin kävijöiden määrä. Museokokoelmien esineiden ja valokuvien määrä on kasvanut. Vaikka teoshankintarahat ovat vähentyneet, on teosten määrä kuitenkin kasvanut huomattavasti. (Suomen Museoliiton P.S. –blogi: Missä olemme? Mihin olemme menossa? Onko suuntamme sama kuin muilla?) Kallioniemessä peruspääsylipun hinta kesällä 2016 on ollut 5 €/henkilö, joten kyseessä on hyvin keskimääräinen museon pääsylipun hinta. Pääatalo-näyttelyn pääsylippu on 3€/henkilö. Edullisempi yhteislippu sekä Kallioniemeen että Pääatalo-näyttelyyn on 7€/henkilö.

Arvostetun the Economist-lehden mukaan maailmassa on nyt yleisesti menossa museobuumi. Museoista ovat erityisen innostuneita turistikohteita kaipaavat kaupunkipoliitikot, kurjistuneita alueita pelastavat kaupunkisuunnittelijat, vetonaulanäyttelyitä etsivät tiedotusvälineet sekä hyviä lahjoituskohteita haeskelevat varakkaat ihmiset. Nuorisokin haluaa mennä museoihin kyllästyttyään sähköiseen viihteeseen. Valtioille ja kaupungeille museot ovat tärkeitä itseluottamuksen ja sivistyksen merkkejä sekä tärkeitä matkailukohteita. Museoiden välinen kilpailu

on todella kovaa museobuumin koskiessa erikoisesti nykytaidetta. Kisan voittajia näyttävät olevan suuret museobrändit sekä pienet erikoismuseot. (Lyytinen 2014.)

Museoiden nykytilannetta kuvastaa Museoliiton marraskuussa 2015 teettämä kyselytutkimus suomalaisten museoihin liittämistä mielikuvista. Tutkimuksen mukaan suomalaiset ovat tyytyväisiä museopalveluihin. Museoissa käydään keskimäärin 1,5 kertaa vuodessa. Joka toinen suomalainen käy vuosittain museossa, ja yli 70 % vastaajista kertoo kokevansa museot tarpeellisina, rauhoittavina ja kiinnostavina paikkoina, joissa on helppo vieraillla. Museoiden ei koeta olevan elitistisiä paikkoja vaan koko kansan kulttuuria. Melkein joka toinen kyselyyn vastannut kokee oppineensa museossa jotakin uutta, yli puolet kertoo viihtyneensä siellä ja kaksi kolmesta museovierailijasta kertoo saaneensa käynnistä hyvän mielen. Vain 5 % kokee pitkästyneensä museossa. Museot ovat saaneet runsaasti ns. kanta-asiakkaita, koska 83 % viimeisen vuoden aikana museoissa käyneistä aikoo suurella todennäköisyydellä vieraillla museoissa seuraavan vuodenkin aikana. Lisäksi yli puolet museossa vierailleista aikoo jatkaa museoharrastustaan vierailllen museossa seuraavan vuoden aikana. (Museoliitto.fi.)

Em. tutkimuksen mukaan noin puolet suomalaisista ei ole vierailllut museossa, koska mahdollisuus ei ole lainkaan tullut mieleen. Museot eivät yleisesti kiinnosta vain neljännessä museossa käymättömistä. Museoliiton pääsihteeri Kimmo Levän mukaan museoihin ollaan erittäin tyytyväisiä, mutta museoita ja niiden palveluita ei tunneta kovin hyvin. Levä on tyytyväinen siihen, että yli puolet suomalaisista tuntee Museokortin. (Museoliitto.fi.) Museokortti on yli 220 museon yhteislippu, joka on voimassa vuoden ajan ensimmäisestä käyttökerrasta alkaen. Kortti on henkilökohtainen ja maksaa 59 €. Yhdellä kortilla pääsee yhteen museokohteeseen kerran päivässä, mutta vaikkapa joka päivä uudelleen. Kortti voidaan ostaa Museokortti-museoista, Museot.fi-verkkokaupasta tai Tikettilippupalvelusta. (Museot.fi – Museokortti: vuoden mittainen kulttuurimatka.) Kallioniemi ei kuitenkaan kuulu Museokortin piiriin.

3.5 Vierailijan odotuksia museokäynniltä

Museokävijöiden tarpeita tutkinut ja museoiden toimintoja kehittänyt Judy Rand on laatinut listan ihmisen perustarpeista, jotka tulisi tyydyttää museovierailun aikana. Museovierailija haluaa tuntea olonsa museossa mukavaksi ja tyydyttää perustarpeensa. Hän kaipa nopeaa, helppoa ja esteetöntä pääsyä museon eri tiloihin. Vierailija voi tarvita välillä istuinta levätäkseen, juomaa, ruokaa, lastenhoitohuonetta jne. Lisäksi hän tarvitsee tietoa siitä, minne hän menee ja mikä siellä odottaa. Tämä on mahdollista museossa, jossa on selvät opastekyltit ja hyvin suunnitellut tilat. Museovierailija haluaa myös tuntea itsensä tervetulleeksi. Palvelualtis, asiantunteva ja ystävällinen museon henkilökunta saa vierailijan tuntemaan yhteenkuuluvuutta kokien olevansa tervetullut museoon ja viihtyvänsä siellä. (Rand 1996, 25.)

Vierailija haluaa lisäksi nauttia museokäynnistä ja tuntea, että siellä on hauskaa. Nautinto ei ehkä onnistu museossa, jossa on paljon esteitä, rikkoutuneita näyttelyesineitä ja kieltotauluja, jotka saavat hänet hämmentymään ja jopa kyllästymään. Ihminen on sosiaalinen olento, joka haluaa viettää aikaa perheensä, ystäviensä ja suuremmankin ryhmän kanssa. Museo antaa mahdollisuuden olla vuorovaikutuksessa ja jakaa museokokemuksia keskustellen asioista. Ihminen haluaa saada arvostusta ja hyväksyntää omana itsenään riippumatta tietämyksen tasostaan tai kiinnostuksen kohteistaan. Hän ei halua, että häneen suhtaudutaan alentuvasti tai jopa pidetään tyhmänä. (Rand 1996, 25.)

Museon näyttelyjen ja oppaiden antaman tiedon tulee olla tarkkaa, rehellistä ja selvästi ymmärrettävää. Vierailijat haluavat myös itse esittää kysymyksiä ja erilaisia näkökulmia asioihin. He tulevat museoihin oppiakseen jotakin uutta, mutta museossa on huomioitava, että ihmiset oppivat asioita eri tavoilla. On tärkeää tietää, kuinka ihmiset oppivat, ja arvioida heidän tietämyksensä ja mielenkiintonensa kohteet. Näyttelytilojen melutasoa, ihmismääriä ja annettavan tiedon määrää on kontrolloitava oppimisen parantamiseksi. (Rand 1996, 26.)

Museovierailija kaipaa itsenäisyyttä, valinnan vapautta ja mahdollisuutta kulkea mahdollisimman vapaasti näyttelytiloissa päättäen omista kiinnostuksen kohteistaan. Hän kaipaa myös henkilökohtaisiin kykyihinsä sopivia haasteita ja onnistumisen tunteita. Liian vaikea haaste voi aiheuttaa ahdistusta. Onnistunut museokokemus saa ihmisen virkistymään, mieli ja keho on täynnä uutta voimaa ja ihminen tuntee itsensä kuin uudesti syntyneeksi. (Rand 1996, 26.)

3.6 Seinätön museo

Suomen museoliiton luoma Seinätön museo –alusta tarjoaa museoille helpon, tyylikkään ja käytännöllisen tavan toteuttaa älypuhelimilla museoissa käytettävää sisältöä. Seinätön museo –opasteet, ulkoreitit ja näyttelyopasteet toimivat kaikilla älypuhelimilla ja tableteilla tarvitsematta erillisiä sovelluksia. Opasteissa voi hyödyntää mm. kuvia ja tekstejä, selostajaaääntä, pelillisiä ominaisuuksia, ääneen ajastettuja kuvavaihdoksia, gps-paikannusta, videoita sekä sisä- ja ulkokarttoja. Mobiiliopasteiden avulla museotilaa voidaan laajentaa fyysisten rajoitteidensa ulkopuolelle, mutta luonnollisesti opasteet voivat esitellä vain museon sisätiloissa olevia esineitä ja näyttelyjä. Opasteista voidaan tehdä useita kieliversioita ja niihin voidaan myös liittää mainoksia. (Suomen museoliitto – Seinätön museo.)

Myös Taivalkoskella puuhataan mobiiliopastusta sekä Kallioniemeen että Pääatalo-keskukseen Koillismaan Leader-hankkeen turvin. Tarkoituksena on, että vieras pääsisi tarkastelemaan kulttuurikohteita, vaikka hän ei olisikaan Taivalkoskella. Opastus luonnollisesti auttaa myös paikalla fyysisesti vierailevia ihmisiä. Tarkoituksena on hankkia kulttuurikohteisiin lainattavia tabletteja, ja opastuksen on tarkoitus tukea mm. näkörajoitteisten vierailuja. Hankkeen avulla halutaan nostaa nuorten mielenkiintoa Pääataloa kohtaan ja lisätä heidän kotiseututietoisuuttaan. Mobiiliopasteet toimivat lisäksi markkinointikeinoina ympäri vuoden ja vuorokauden. (Eskola 2016, 7.) Kallioniemi-Säätiön ja Pääatalo-instituutin vähäisten henkilöstöresurssien vuoksi mobiiliopastus auttaa merkittävästi opastustyössä. Kallioniemessä on luonnollisesti kesäaikaan paikalla myös fyysinen henkilö opastamassa. Lisäksi mobiiliopastus pitää Kallioniemen avoinna ympäri vuoden. (Hoikkala 2015.) Kallioniemessä ja Pääatalo-näyttelyssä vierailua voidaan elävöittää

mobiiliopastuksen avulla vierailijan lukiessa lisätietoja ja katsellessa kuvia ja videoita mobiililaitteelta.

3.7 Elävä museo

Elävä Eteläkarjalainen Museoympäristö –hankkeen mukaan museoille tärkeänä tavoitteena on nähty uusien asiakasryhmien tavoittaminen ja uusien toimijoiden löytäminen paikallismuseoihin. Tärkeäksi asiaksi on koettu lisäksi perinne- ja historiatietouden siirtäminen sekä tarinoiden ja muistojen jakaminen. Matkailuyhteistyön kehittäminen on koettu tärkeäksi pyrittäessä tavoittamaan uusia toimijoita ja vierailijoita. Museoita on mainostettu houkuttelevina toiminta- ja harrastusympäristöinä. Museoita voidaan ajatella käytettäväksi kurssien ja koulutusten järjestämiseen. Näin museoympäristöä voidaan esitellä avoimempana toimintaympäristönä, joka toivottaa eri alojen toimijat tervetulleiksi. Hankkeen toimintamalleissa on tavoiteltu paikallisväestön aktivoimista museoiden toiminnassa. (Ek 2012, 2.) Em. hankkeen tavoitteita ja kehittämiskohteita voi hyvin soveltaa Kallioniemeen, jossa on jo huomattu vierailijoiden kiinnostus elävä museo – toimintaan, mm. työnäytöksiin.

Kalle Pääntalon teokset ovat loistava tapa perinne- ja historiatietouden tallentamisessa sekä tarinoiden ja muistojen jakamisessa. Kallioniemen oppaiden kertoessa seudun ja museon tarinoita vierailua saadaan elävöitettyä. Oma museokauppa elävöittää museoympäristöä. Navetan heinäladossa sijaitsevassa Kallioniemen Museopuodissa voi ostaa kahvia, teetä, vanhan ajan limonadia, pullaa, jäätelöä, Uskovaisten pastilleja ja paikallisia käsitöitä sekä Pääntaloon liittyviä tuotteita.

Em. hankkeessa on tehty esityksiä mm. museoympäristössä pidettävistä hyvinvointi- ja luontokursseista koululaisille sekä aikuis- tai matkailijaryhmille. Ympäristö vaikuttaa oppimiseen, joten museoympäristö voisi olla hyvä vaihtoehto mm. oppituntien pitopaikaksi. Yhtenä esityksenä on ollut mm. koululaisten ja vanhus-

ten yhteinen museopäivä, jonka kautta lisättäisiin sukupolvien välistä vuorovaikutusta. Koululaiset voisivat saada vanhuksilta tietoa perinteistä ja kuulla paikkakunnan vanhoja tarinoita samalla avustaen vanhuksia liikkumisessa. Koululaiset tuntisivat itsensä tärkeiksi tehdessään hyvää toisille ihmisille. Museoissa voisi työskennellä erityinen museomummo tai –vaari, joka toimisi perinteen vaalijana ja keskustelukumppanina vieraille. Mummot ja vaarit voisivat esitellä käsityötaitojaan, lukea satuja, laulattaa lapsia, askarrella tai kertoa oman lapsuutensa leikeistä. (Ek 2012, 4, 8, 20.)

Kallioniemen pihapiiriä on pyritty elävöittämään mm. perunamaan laittamisella ja heinän teolla. Vieraat ovat voineet keskustella halkotöissä olevan ”*rengin*” kanssa, maistella perinneruokia sekä osallistua veneen tervaukseen tai savusaunan ja aitan pärekaton korjaamiseen. Kesällä 2015 tehty kattojen korjaus kiinnosti vierailijoita, jotka samalla kertoivat omia näkemyksiään työtavoista. Korjaajat saivat neuvoja, ja osa vieraista myös osallistui päreiden laittamiseen. Kesällä 2016 asuinrakennus maalattiin punamullalla ja piha-aluetta reunustava aita korjattiin. (Kallioniemi-Säätiö sr & Pääatalo-instituutti. Toimintakertomus 2015, 6). Kallioniemi-Säätiön asiamiehen Anne Hoikkalan mukaan tarkoituksena olisikin panna ns. elävä museo –toimintaan ja yleisesti paikan museollisuuteen.

Museot voivat siis toimia modernina oppimisympäristönä ja ovat mm. opettajille loistava mahdollisuus ja apu elämyksellisen historian opetuksessa. Museot voitaisiinkin kirjata kuntien ja koulujen opetussuunnitelmien osaksi. Toimintaa voidaan tehostaa tietotekniikan avulla museoiden esitellessä palveluitaan kotisivuillaan. Sivuilla voi olla myös erilaisia tehtävämalleja, opetusmateriaaleja ja työpajasivuja, jotka helpottavat opettajan työtä ja lisäävät kiinnostusta museota kohtaan. Samalla museoon voidaan tutustua jo etukäteen. Yhteiskunnan muuttuessa yhä monikulttuurisemmaksi museoiden merkitys kasvaa. Museot voivat auttaa maahanmuuttajia kulttuuriimme ja perinteeseemme sopeutumisessa. (Edu.fi – Museopedagogiikka.)

Kuva 4. Kallioniemi uudelleen maalattuna elokuussa 2016 (kuva Riitta-Liisa Huttu)

3.8 Modularisoitu palvelu

Kiristynyt kilpailu, markkinoiden jatkuva muutos ja asiakaslähtöisyyteen pyrkiminen ovat saaneet yritykset panostamaan yhä enemmän tuotekehitykseen ja samalla kehittämään nopeampaa ja tehokkaampaa tuotantoa. Tuotekehityksen vaatimuksiin voidaan vastata mm. tuottamalla palvelut moduuleina, jolloin palveluista voidaan koostaa erilaisia kokonaisuuksia vaihtamalla moduuli toiseen. Palvelujen kysyntä on muuttunut yhä yksilöllisemmäksi ja vaihtelevammaksi, ja tuotantoprosesseista halutaan tehdä kustannustehokkaampia. Modulaaristen palvelukokonaisuuksien lisääntyminen johtuu myös tietoteknisten sovellusten käytön yleistymisestä. (Tonder 2013, 106.)

Modulaarisuus on tuotekehityksen strategia ja toimintatapa, jonka avulla mm. palvelut voidaan tuottaa mahdollisimman tehokkaasti. Modulaarinen järjestelmä tai tuote muodostuu yksiköistä eli moduuleista. Jokainen moduuli on itsenäinen, mutta noudattaa kokonaissuunnitelmaa, jolloin eri moduulit toimivat yhdessä tuotteena tai järjestelmänä. Modulaarisuus on tärkeä osa massaräätälöintiä sekä laajan tuotevalikoiman tuotekehitysstrategiaa. Yritys voi paremmin keskittyä omaan ydinosaamiseensa ulkoistamalla moduulien valmistusta. Modulaarisuudella on etunsa myös palveluja markkinoitaessa. (Tonder 2013, 106 – 107.)

Voitaisiinko Kallioniemen museopalvelu jakaa moduuleihin, joista asiakas voisi valita häntä miellyttävät palvelut? Vierailija voisi päästä samalla pääsylipulla halutessaan Kallioniemeen, kirkonkylän Pääatalo-keskukseen, Jokijärven Pölkkyteatteriin katsomaan kesäteatteriesitystä tai kirkonkylälle Herkonmäen kesäteatteriin. Samalla voitaisiin markkinoida myös kirkonkylällä sijaitsevaa kunnan kotiseutumuseota, jonne on vapaa pääsy sen aukioloaikoina. Voisiko em. pääsylippuun yhdistää tarvittaessa ruokailun ja majoituksen? Kallioniemen naapureina sijaitsevat matkailuyritykset Saijan Lomakartano ja Jokijärven Lomat tarjoaisivat näitä palveluita. Ehkä voitaisiin luoda ”Jokijärven kierros”, kulttuurikierros luonnonkauniin ja perinteistään rikkaan Jokijärven rannoilla lisäten kierrokseen tarvittaessa kirkonkylällä tarjottavia palveluja.

Palveluyrityksenkin on usein mahdotonta toimittaa yksin asiakkaiden tarvitsemaa kokonaistarjoomaa, tai tähän tarvittavan tietämyksen sekä resurssien hankkiminen olisi liian kallis investointi, joten tehokkainta ja kannattavinta on etsiä yhteistyökumppani ja hankkia siltä tarjooman puuttuvat osuudet. Yhteistyökumppanien tulee sitoutua yhteiseen asiaan, ja niiden on voitava luottaa toisiinsa. Tällöin yhteistyö hyödyttää kaikkia osapuolia. (Grönroos 2010, 58.) Kaikkea ei tarvitse osata tehdä itse. Usein parhaimmat ja houkuttelevimmat tuotteet ja palvelut toteutuvat yrittäjien yhteistyön kautta. Kukin yrittäjä tuottaa tuotteeseen tai palveluun oman osasensa, ja näin moduuleja yhdistelemällä syntyy itse tuote tai palvelu. Esimerkiksi paikallinen maatilamajoituskohde voi hoitaa majoituksen ja ruokailut, paikallinen opas hoitaa opastuksen kohteesta riippuen ja paikkakunnan kuljetusliikkeen edustaja hoitaa matkailijaryhmän kuljetukset. Valmiiksi paketoitujen tuotteiden ovat suosittuja juuri matkailijaryhmien, kuten eläkeläisten, koululaisten ja yri-

tysryhmien keskuudessa. (Maa- ja kotitalousnaisten Keskus 1998, 69.) Paikkakunnan matkailuyritysten ei kannata tarkastella toisiaan vain voiton ja tappion näkökulmista vaan panostaa tiiviiseen yhteistyöhön, josta on mahdollista saada hyötyä kaikille osapuolille.

Kuva 5. Kallioniemi kuvattuna saunapolulta taustallaan navetta ja Museopuoti (kuva Riitta-Liisa Huttu)

4 KOTISEUTUTYÖ

Luvussa kerrotaan kotiseututyöstä, sen merkityksestä ja tärkeydestä. Kuinka Pääatalo-brändiä saataisiin vahvistettua? Kylämatkailutuotteet ovat oivallisia esimerkkejä kyläläisten yhteistyöstä matkailun edistämiseksi. Olisiko Jokijärvellä mahdollista kehittää kylämatkailutuotteita Kallioniemen toiminnan elvyttämiseksi?

4.1 Kotiseututyön merkitys

Kotiseututyöllä tarkoitetaan kokonaisvaltaista toimintaa paikallisten erityispiirteiden ja kotiseudun omaleimaisuuden vaalimiseksi, säilyttämiseksi ja kehittämiseksi. Tarkoituksena on kotiseudun viihtyisyyden ja asukkaiden viihtyvyyden lisääntyminen. Alun perin kotiseututyö oli esineellisen ja henkisen perinteen keräämistä ja tallentamista museoihin ja arkistoihin, paikallisten perinteiden vaalimista ja elvyttämistä sekä paikallistuntemuksen edistämistä. (Kukkasmäki 2004, 203.)

Kallioniemen museo on juuri esineellisen ja henkisen perinteen keräämistä ja tallentamista. Kyseessä on vanha koillismaalainen pihapiiri rakennuksineen siinä asussa, kuin siellä on aikoinaan asuttu ja eletty. Viime vuosina Kallioniemessä on pyritty vaalimaan paikallisia perinteitä mm. erilaisten työnäytösten avulla, joihin myös vierailijat ovat voineet osallistua. Lisäksi on valmistettu Pääatalon kirjoista tuttuja paikallisia perinneruokia, joita vierailijat ovat saaneet maistella. Ijokisarjan ansiosta tiedetään 1920-luvun elämästä Koillismaalla. Siihen aikaan ihmistä on arvostettu työn tekemisen kautta, ja Pääatalo on tyylilleen uskollisena ja perinpohjaisena ihmisenä kuvannut erilaiset työtavat hyvin tarkasti. Pääatalo on tehnyt arvokasta työtä kotiseutunsa eteen ja hänen ansiostaan Taivalkoski tunnetaan ympäri Suomea ”Pääatalon maisemina”.

Kalle Pääatalo antoi arvokkaan panoksensa kotiseututyöhön luovuttaessaan vuonna 1998 arkistonsa ja suuren osan muistoesineistään Kallioniemi-Säätiölle. Esineistö kuvattiin, jotta työhuone voitaisiin koota uuteen paikkaan alkuperäisessä asussaan. Pääatalo-instituutin muuttaessa vuonna 2009 kirjaston yhteyteen

valmistuneeseen Päätaalo-keskukseen voitiin Kallen työhuone koota uudelleen pysyvään näyttelytilaansa. Kesästä 2016 lähtien on työhuoneen esineistö nähtävissä internetissä osoitteessa <http://tarinasoitin.fi/kallepaatalo>. (Kalle Päätaalon näköistötyöhuone ja näyttely/Taivalkoski.)

Kotiseututyön merkitys on nykyaikana tärkeä yhteiskunnallisen kehityksen tarjotessa syrjäseuduille usein vain hiljaista kuihtumista. Väestöä herätellään toimintaan esim. erilaisissa yhdistyksissä. Mm. Karkkilan kotiseutuyhdistyksen säännöissä sanotaan yhdistyksen tarkoituksena olevan työskentely alueensa sivistyksellisten, sosiaalisten ja taloudellisten olojen kehittämiseksi alueelliseen olemaisuuteen perustuen. Pyritään myös osallistumaan ja vaikuttamaan yhdyskuntasuunnitteluun ja toimitaan kokonaisvaltaisen kotiseututyön tavoitteiden saavuttamiseksi paikalliskulttuurin ja –historian tallennuksen, ympäristönsuojelun, maisemanhoidon ja matkailun aloilla. Lisäksi työskennellään asukkaiden kotiseudun tuntemuksen ja kiintymyksen sekä viihtyvyyden ja paikallishengen luomiseksi. Kotiseututyön suurimpia merkityksiä on se, että paikkakunta koetaan sen arvoiseksi, että siellä kannattaa elää ja rakentaa tulevaisuuttaan. (Hakomäki 2002, 3.)

4.2 Kulttuuriperinnön hyödyntäminen

Kulttuuriperintö on tietyn elämäntavan ilmaisua, joka on kehittynyt ihmisten elinyhteisössä ja siirtynyt sukupolvelta toiselle. Siihen kuuluvat tavat, käytännöt, paikat, esineet, taiteelliset ilmaisut ja arvot. Kulttuuriperintö on sekä aineellista että aineetonta perintöä. (What is Cultural Heritage – Culture in Development.) Siihen sisältyy eri kulttuurien koko aineellinen ja henkinen perintö, joiden avulla ihminen yhdistää menneisyyden ja nykyisyyden järkevällä tavalla (Venäläinen 2008, 48).

Viime vuosikymmeninä on paikalliskulttuurin tallentamisen ohella haluttu kiinnittää huomiota myös perinteen hyödyntämiseen ja perinne on haluttu liittää osaksi nykypäivän ihmisen elämää. Museot ovat mm. voineet tehdä yhteistyötä koululaitoksen kanssa, jolloin ne ovat niveltyneet osaksi kunnan yleistä kulttuuripoliitik-

kaa. Museoissa on järjestetty kulttuuritapahtumia ja erikoisnäyttelyjä, tai museon kokoelmien hankinnassa on erikoistuttu vaikkapa pitäjän vahvimpiin perinteisiin teollisuuden tai perustuotannon alalla. Matkailullista vetovoimaa on pyritty lisäämään monin tavoin. (Kukkasmäki 2004, 208.) Vuosittain yli 10 000 ihmistä työskentelee vapaaehtoisesti paikallisen kulttuuriperinnön edistämiseksi (Rakkaudesta kulttuuriperintöön 2012, 4).

Kulttuurimatkailun suosio on kasvamassa. Matkailun ja elinkeinon näkökulmasta kulttuuriperintö vaatii useimmiten maantieteellisen ja fyysisen paikan. Pitkällä aikavälillä kulttuuriperintö uudistuu ja levittäytyy ollen altis eri vaikutteille. Kulttuuriperintökohteisiin vaikuttavat yhteiskunnalliset ja kulttuuriset muutokset, senhetkiset määrittelytavat sekä yleisön että asiakkaiden muuttuvat tarpeet ja kiinnostuksen kohteet. Hiljaiseksi mielletty maaseutu voi tarjota matkailijoille mielenkiintoisia ja elämyksellisiä kohteita ja tarinoita sekä mahdollisuuden rauhoittumiseen vaikkapa vanhan maalaistalon pihapiirissä. (Ilmonen 2016, 8, 99.) Muihin Koillismaan kuntiin verrattuna Taivalkoskella on ollut eniten kulttuurimatkailua juuri Päätalon ansiosta. Taivalkosken on muuten hyvin vaikea kilpailla mm. vahvan matkailupaikkakunnan Kuusamon kanssa.

Matkailijoita kiinnostaa tarinoilla elävöitetty historia, ja jopa satojen kilometrien päästä lähdetään paikan päälle, jos kohteessa odottaa jotakin konkreettista ja tarpeeksi kiinnostavaa. Kulttuuriperintökohteen säilyttämiseksi ja elävöittämiseksi tarvitaan yhteistyötä julkisen sektorin, kolmannen sektorin ja yrittäjien välillä. Tärkeätä on paikallisten yrittäjien yhteistyö sekä museoiden ja asianharrastajien tietämys kohteesta ja historiasta. (Pöllänen 2016, 25 – 26.)

Kaukaisten matkailijoiden etsiessä eri alueiden mielenkiintoisia paikallisia kulttuuri- ja tarinakohteita myös kohteen lähialueen asukkaat voivat lisätä kotiseututietosuuttaan harrastamalla lähimatkailua. Tämä mahdollistaa paikallisille yrityksille, yhdistyksille ja yhteisöille tärkeän kulttuuriperintötyön ja taloudellisen toimeliaisuuden. Aluetaloutta voidaan näin vahvistaa ja alueen tunnettavuutta kohentaa. Paikallisesta kulttuuriperinnöstä voi syntyä tärkeä statusmerkki. (Ilmonen 2016, 8.) Keskusteluissa Kallioniemen oppaiden kanssa kävi ilmi, että taivalkoskelaiset eivät juuri vieraile Kallioniemessä ja Päätalo-näyttelyssä. Esimerkiksi edellisenä vuonna Kallioniemessä oli vierailut vain alle 10 taivalkoskelaista.

4.3 Pääatalo brändinä

Pääatalon brändi on vahvistumassa valtakunnallisesti, koska nuoret ja koulutetut naiset ovat innostuneet lukemaan hänen kirjojaan. Uutta nostetta kannattaisi hyödyntää paikalliskulttuurin esiintuomiseksi ja vahvistamiseksi. Pääataloa tuo tunnetuksi myös hänen tyttärentyttäreensä Vilja Pääatalo, jonka kirjoittama blogi löytyy Internetistä osoitteesta <http://www.hs.fi/aihe/paataloltapaatalolle>. Vilja Pääatalo lukee vaarinsa teoksia pohtien samalla, mitä annettavaa melkein sadan vuoden takaisella maailmalla on nuoren naisen nykyelämään. Hän on lisäksi perustanut nuorten espoolaisten Pääatalo-fanien kerhon, jonka jäsenmäärä on huomattavasti lisääntynyt viime aikoina.

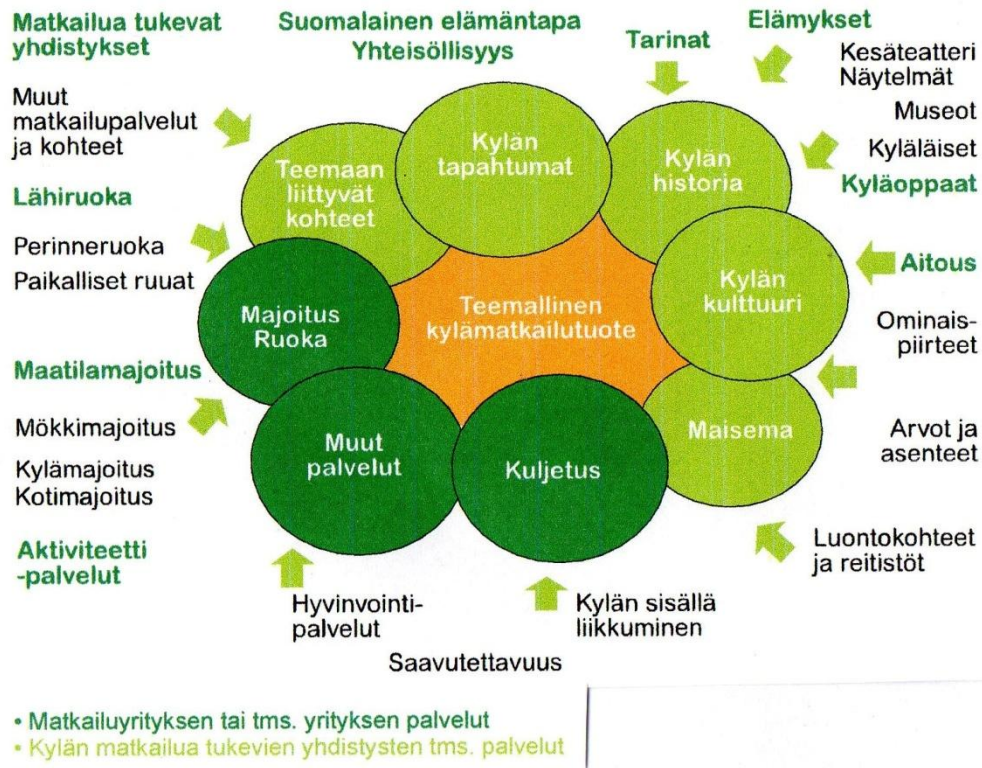
Vilja Pääatalo vieraili kesän 2016 Pääataloviikolla ja oli jo aiemmin suunnitellut Pääatalo-näyttelyyn oman vitriinin keräten siihen lapsuuden tarinoiden kera tavaroita ja kuvia, jotka muistuttivat häntä vaarista. Parhaiten hänen mieleensä oli jäänyt vaarin saama tohtorinmiekkä.

Tutkija Ritva Ylönen on pohtinut väitöskirjassaan Pääataloa ja Iijoki-sarjan tulevaisuutta, jonka hän uskoo olevan vielä avoin ja arvailujen varassa. Hän uskoo siihen, että ilman kustantajan toimenpiteitä, uusintapainoksia ja markkinointia Pääatalon ja hänen teostensa suosio hiipuu samoin, kuin aikoinaan suosio on nousutkin. Kuitenkin Pääatalosta löytyy oma Facebook-sivustonsa, hänestä keskustellaan Suomi24.fi-sivustolla jne. Kansan Uutisten verkkolehden toimittaja Kai Hirvasnoro on pitänyt omaa blogiaan ”Pääatalon matkassa”, jossa hän kertoo Iijoki-sarjan lukukokemuksiaan. (Ylönen 2013, 336 - 338.)

4.4 Kylämatkailu

Määritelmällä kylämatkailu tarkoitetaan kylän matkailuyritysten, matkailua tukevien sidosryhmien ja kyläläisten yhteisiä ponnistuksia paikallisen matkailun kehittämiseksi, ts. kylän omat vahvuudet kootaan yhteen. Tavoitteena on muuttaa maaseudun kylien matkailua tuottavaksi liiketoiminnaksi, elävöittää kyliä ja lisätä hyvinvointia. Tavoitteena on myös matkailusta saatavien lisäansioiden ja si-

vuelinkeinojen mahdollisuus muillekin kuin matkailualan yrittäjille. Kylämatkailutuotteissa yhdistetään kylään sijoittuvat ainutlaatuiset tarinat, kylätoimijoiden palvelut ja matkailuyritysten tuotteet. (Kylämatkailun abc 2014,1.) Kuvio 1 kuvastaa kylämatkailutuotteen ja –palvelun osatekijöitä Kylämatkailun abc:tä mukailen.

Kuvio 1. Kylämatkailutuotteen ja –palvelun osatekijät (Lomalaidun ry 2014, 2)

Taivalkosken Jokijärvellä on jo vuodesta 1998 alkaen toiminut aktiivinen Jokijärven kyläseura ry järjestäen monenlaisia tapahtumia ja julkaisten vuosittain lehteä nimeltä ”Jokijärven Avviisi”. Entinen Jokijärven koulu on yhteinen kokoontumispaikka eli Kylätalo, jonka läheisyydessä sijaitsee katettu Pölkky-teatteri kioskeineen. Jokijärven kyläseuran alue valittiin Pohjois-Pohjanmaan vuoden kyläksi vuonna 2005 ja vuonna 2006 kyläseura sai jälleen mainetta vastaanottamalla Koillismaan paikallislehdistön Antti-patsaan kulttuurin ja lehdistön eteen tehdystä työstä. Ensimmäinen PÖLKKY Pöllinparkkuun SM-kilpailu järjestettiin vuonna 2010, ja jo vuodesta 2011 kyseinen kilpailu on jatkunut MM-kilpailuna tuoden mukanaan osallistujia ulkomailta. (Jokijärven kyläseura ry/Jokijärven kyläseura.)

Jokijärvellä olisi hyvät mahdollisuudet kehittää kylämatkailutuotteita. Kyläseuran internet-sivujen mukaan Jokijärven alueella asuu 350 vakituista asukasta ja lisäksi lukuisia kesäasukkaita (Jokijärven Kyläseura ry/Jokijärven kyläseura). Päätalons ansiosta kylällä riittää tarinoita, siellä asuu aktiivisia ihmisiä, ympärillä on luonnonkaunista, perinteistä suomalaista järvimaisemaa tärkeimpien matkailukohteiden sijaitessa suhteellisen lähellä toisiaan. Kallioniemi sijaitsee järven toisella puolella näköetäisyydellä Pölkky-teatterilta. Kallioniemen naapureina sijaitsee aktiivisia matkailuyrityksiä. Taivalkosken vanhan kirkon muistomerkki sijaitsee Kylätalon kanssa samassa pihapiirissä. Alun perin Taivalkosken kirkonkylä onkin sijainnut Jokijärvellä, mutta vanhan kirkon tuhouduttua salaman sytyttämänä kirkonkylän keskusta on siirtynyt nykyiselle paikalleen.

Yleisesti kulttuuriperinnön suojelemisessa ja vaalimisessa keskeisiä toimijoita museoiden, arkistojen, oppilaitosten ja kirjastojen lisäksi ovat kulttuuri- ja harrastusyhdistykset, kylä- ja kaupunginosayhdistykset, neuvontajärjestöt sekä sosiaalisen median verkostot ja yhteisöt (Ilmonen 2016, 13).

5 TUTKIMUKSEN TOTEUTUS

Opinnäytetyön tarkoituksena oli Kallioniemen museon ja Pääatalo-näyttelyn asiakastutkimuksen tekeminen. Tutkimuksessa saatuja kehittämissuhteita Kallioniemi-Säätiö voi halutessaan hyödyntää kehittämis- ja markkinointisuunnitelmassaan. Haluttiin selvittää, miten Kallioniemen museota ja Pääatalo-näyttelyä tulisi kehittää, jotta kohteet palvelisivat eri-ikäisten ihmisten tarpeita. Vierailijoita haastatteleamalla saatiin tietoa heidän kokemuksistaan ja toiveistaan, joiden pohjalta laadittiin kehittämissuhteita sekä museoon että näyttelyyn. Lisäksi haavoitettiin ihmisiä ja heidän käyttäytymistään Kallioniemessä. Yleisesti tavoitteena oli löytää kyseisten paikkojen heikkouksia ja vahvuuksia.

Tutkimusstrategia tarkoittaa tutkimuksen menetelmällisten ratkaisujen kokonaisuutta. Siitä erotetaan suppeampana käsitteenä termi tutkimusmenetelmä eli –metodi. Metodien valinta riippuu tutkimustehtävästä tai tutkimuksen ongelmista. (Hirsjärvi, Remes & Sajavaara 1997, 126.)

Kun tutkimusstrategia on valittu ja tutkimustehtävä on selvillä, valitaan metodi. Suosituimpia metodeja ovat haastattelut, kyselylomakkeisiin perustuvat menetelmät ja erilainen havainnointi. On mahdollista käyttää myös erilaisia kokeellisia menetelmiä. Suora havainnointi auttaa saamaan selville, miten ihmiset toimivat ja mitä he julkisesti tekevät. Haastattelut ja kyselylomakkeet auttavat selvittämään ihmisten ajatuksia, tunteita, kokemuksia tai uskomuksia sekä yksityiselämää. Päiväkirjatekniikka auttaa myös yksityiselämän selvittämisessä ja asennekaala ajatusten, tunteiden ym. selvittämisessä. Eettiset seikat on huomioitava menetelmien valinnassa, koska tutkittavien yksityisyys ja identiteetti on suojattava. (Hirsjärvi ym. 1997, 184 – 185.)

5.1 Tutkimustehtävä

Kallioniemen kävijämäärä on voimakkaasti laskenut vuosien aikana, ja Pääatalo-näyttelyyn halutaan lisää vierailijoita. Tavoitteena on Kallioniemen museon ja Pääatalo-näyttelyn tunnettavuuden ja vetovoiman lisääminen ja tätä kautta vieraili-

jamäärien kasvattaminen. Kuinka Kallioniemeen saadaan vierailemaan kaikenikäisiä ihmisiä? Miten vierailijoita saadaan houkuteltua käymään myös Päätalonäyttelyssä? Harvat vierailijat ovat ostaneet edullisemman yhteislipun, jolla pääsee tutustumaan sekä Kallioniemeen että Päätalo-näyttelyyn.

5.2 Kvalitatiivinen tutkimus

Kvalitatiivisessa eli laadullisessa tutkimuksessa on monia suuntauksia, tiedonhankinta- ja analyysimenetelmiä sekä aineiston tulkintatapoja. Laadullisen tutkimuksen tekemiseen ei ole yhtä oikeaa tapaa. Se on aina omanlaisensa versio tutkittavasta ilmiöstä. (Saaranen-Kauppinen & Puusniikka 2009, 3.) Kvalitatiivista tutkimusta ei voi määritellä selvästi, koska siitä puuttuvat täysin omat metodit, teoriat sekä paradigmat. Paradigmalla tarkoitetaan tutkijan maailmankuvaa edustavaa ja yleensä hyvin perusteltua perususkomusten joukkoa. (Metsämuuronen 2006, 83 – 84.)

Kvalitatiivisessa tutkimuksessa tietoa hankitaan kokonaisvaltaisesti ja aineisto kootaan luonnollisissa ja todellisissa tilanteissa. Ihminen toimii tiedon keruun välineenä, joten tutkija luottaa omiin havaintoihinsa ja keskusteluihin tutkittavien kanssa. Perusteluna tälle pidetään näkemystä, jonka mukaan ihminen on riittävän joustava sopeutuakseen erilaisiin tilanteisiin. Tiedon hankinnan apuvälineinä voidaan käyttää mm. lomakkeita ja testejä. Tutkija pyrkii paljastamaan odottamattomia seikkoja, joten lähtökohtana ei ole teorian tai hypoteesien testaus vaan aineiston monipuolinen ja yksityiskohtainen tarkastelu. Käytetään ns. induktiivista analyysia. (Hirsjärvi ym. 1997, 165.)

Aineiston hankinnassa käytetään laadullisia metodeja ja tutkittavien näkökulmien ja mielipiteiden halutaan pääsevän esille. Hyviä metodeja ovat mm. teemahaastattelu, osallistuva havainnointi, ryhmähaastattelut sekä dokumenttien ja tekstien diskursiiviset analyysit. Tutkimuksen kohdejoukko valitaan tarkoituksenmukaisesti. Tutkimussuunnitelma voi muotoutua tutkimuksen edetessä. Kvalitatiivinen tutkimus on joustava ja suunnitelmat voivat muuttua olosuhteista riippuen. Tut-

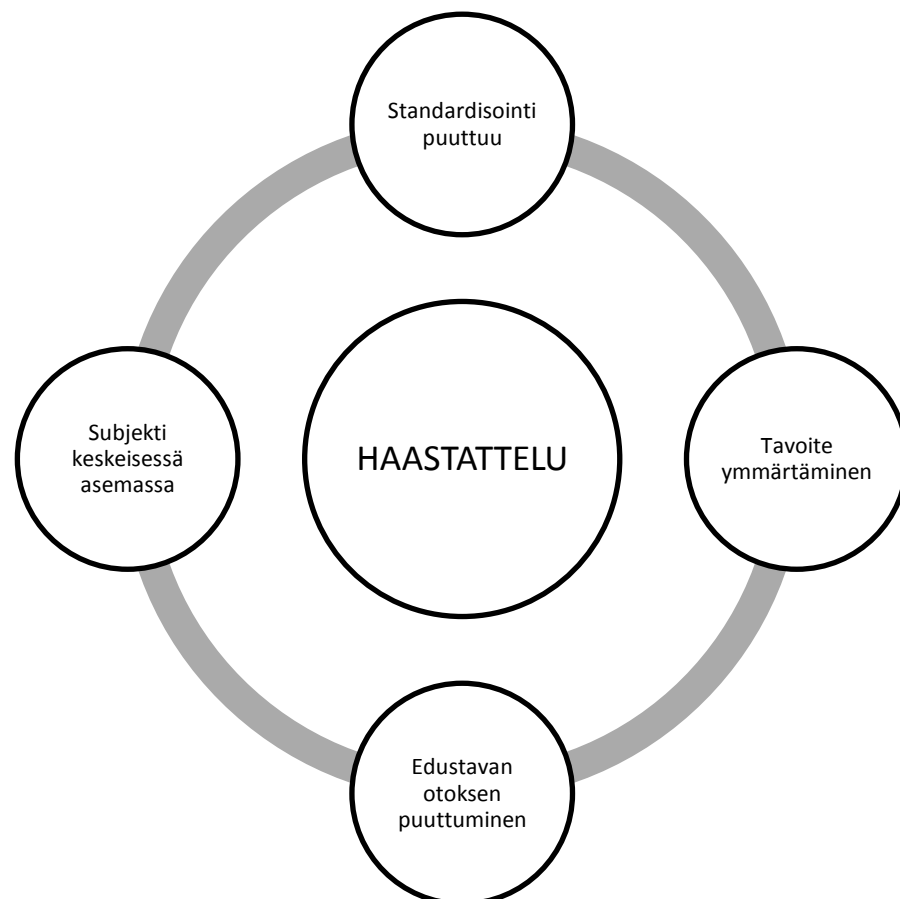
kimustapauksia pidetään ainutlaatuisina ja aineistoa tulkitaan sen mukaisesti. (Hirsjärvi ym. 1997, 165.)

Kvalitatiivinen tutkimus yleisesti etenee spiraalin muotoisesti ollen joustava prosessi. Tutkimus on luonteeltaan syklinen, vaiheittainen ja päättymätön prosessi, joka voidaan aloittaa melkein mistä kohdasta tahansa. Tutkimusprosessi ohjaa myös harkitsemaan toistamiseen tehtyjä valintoja. Tutkimusspiraalin vaiheita ovat aiheenvalinta, metodin pohdinta, kirjallisuuden lukeminen, aineiston keruu, aineiston analyysi ja kirjoittaminen. (Hirsjärvi ym. 1997, 15.) Tutkimuksen edessä voidaan tarvittaessa palata taaksepäin aikaisempiin vaiheisiin.

Tarkoituksena oli tehdä kvalitatiivinen eli laadullinen tutkimus, jossa metodina oli avoin haastattelu. Haastateltiin Kallioniemessä vierailevia ihmisiä, jotka halusivat osallistua tutkimukseen ja haastattelut nauhoitettiin. Käytännössä haastattelu muotoutui avoimen haastattelun ja teemahaastattelun välimuodoksi. Apuna käytettiin haastattelulomaketta, johon oli merkitty haastattelussa tehtävät kysymykset ja johon voitiin merkitä muita haastattelun aikana esille tulleita asioita. Haastateltavat saivat vastata omin sanoin, ja haastattelujen jälkeen haastattelunauhoitukset kuunneltiin ja kirjoitettiin sanatarkasti muistiin.

Ei-strukturoitu eli avoin haastattelu voi olla keskustelun tyyppistä, ja haastattelija ei välttämättä ohjaile keskustelua. Haastattelumateriaali jäsennetään jälkikäteen. Avoin haastattelu sopii hyvin mm. tilanteeseen, jossa haastateltavia on vähän tai heidän kokemuksensa vaihtelevat paljon. Kysymysten muotoilu ja kysymysalue on vapaa ja saatu tieto on syvää. Tutkijan on paneuduttava tutkimukseen kunnolla työmäärän myös analyysivaiheessa ollessa suuri. (Metsämuuronen 2006, 115.) Avoimiin kysymyksiin vastattaessa haastateltava ilmaisee itseään omin sanoin. Haastateltavalle ei ehdoteta vastauksia, joten vastaukset paljastavat hänen tietämyksensä asiasta sekä hänen ajattelunsa keskeisiä ja tärkeitä asioita. Lisäksi asiaan liittyvien tunteiden voimakkuus selvenee. Avoimilla kysymyksillä vältetään haitat, jotka aiheutuvat ns. rasti ruutuun –vastaamisen muodosta. (Hirsjärvi ym. 1997, 197.) Teemahaastattelussa haastattelun aihepiiri on tiedossa, mutta kysymysten tarkka muoto ja järjestys puuttuvat (Hirsjärvi ym. 1997, 204 – 205).

Haastattelun voi toteuttaa yksilö- tai pariskunnan ollessa kyseessä parihaastatteluna. Tutkimuksessa on todettu, että haastateltavat ovat luontevampia, kun useampia henkilöitä on paikalla. (Hirsjärvi ym. 1997, 206 – 207.) Kvalitatiivisen tutkimuksen päämenetelmä on haastattelu. Haastattelun etuna on suora kielellinen vuorovaikutus haastateltavan kanssa sekä joustavuus aineistoa kerättyä. Ihminen nähdään tutkimustilanteessa subjektina, joka luo merkityksiä ja on aktiivinen osapuoli. Haastattelussa voidaan myös selvittää saatavia vastauksia ja syventää tietoja lisäkysymyksin ja perusteluin. Tutkimuksen aihe voi luonnollisesti tuottaa monitahoisia vastauksia. Etuna on myös vastaajan itsensä sekä hänen ilmeidensä ja eleidensä näkeminen. Kysymyksessä voi olla vähän kartoitettu ja tuntematon alue, jolloin ei voi etukäteen tietää vastausten suuntia. (Hirsjärvi ym. 1997, 200 – 202.) Kuvio 2 kuvastaa laadullisen lähestymistavan tyypillisiä piirteitä Hirsjärveä mukailen.

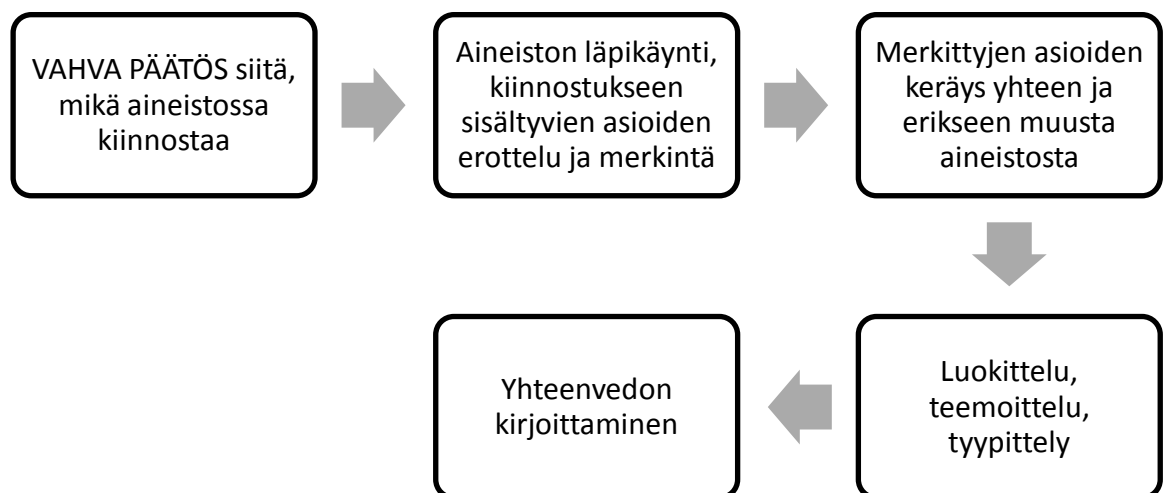

Kuvio 2. Laadullinen lähestymistapa (Hirsjärvi ym. 1997, 131, 165, 201)

Kvalitatiivisen tutkimuksen tavoitteena on tutkimuskohteen ymmärtäminen. Haastatteluaineistoa kerätään niin kauan ja niin monelta haastateltavalta, kunnes samat asiat alkavat kertautua haastatteluissa. Tällöin puhutaan saturaatiosta eli kylläntymisestä, jolloin aineistoa on riittävästi. Aineistosta ei kuitenkaan tehdä päätelmiä yleistettävyyttä ajatellen. (Hirsjärvi ym. 1997, 181.) Ajatellaan, että tietty aineistomäärä riittää tuomaan esille sen teoreettisen peruskuvion, joka tutkimuskohteesta voidaan löytää. Joskus voidaan jo hyvin pienestäkin aineistosta tehdä yleistyksiä. (Tuomi & Sarajärvi 2006, 89 – 90.)

5.3 Laadullisen aineiston analyysi

Sisällönanalyysi on perusanalyysimenetelmä, jota voidaan käyttää kaikissa laadullisen tutkimuksen perinteissä. Sen avulla voidaan tehdä monenlaista tutkimusta. (Tuomi ym. 2006, 93.) Kuvio 3 kuvastaa laadullisen tutkimuksen analyysin etenemistä Tuomea mukailien.

Kuvio 3. Laadullisen tutkimuksen analyysin etenemisen kuvaus (Tuomi ym. 2006, 94)

Laadullisessa tutkimuksessa ongelmallisinta on tulkintojen tekeminen, johon ei ole asetettu minkäänlaisia muodollisia ohjeita (Eskola & Suoranta 2000, 145). Aineiston läpikäymistä, kiinnostavien asioiden erottelua ja merkintää sekä merkitysten asioiden yhteen ja erikseen keräämistä nimitetään aineiston litteroinniksi tai koodaamiseksi. Koodimerkeillä on viisi tärkeää tehtävää. Koodimerkit ovat

- sisään kirjoitettuja muistiinpanoja
- välineitä sen asian jäsentämiseen, mitä tutkijan mielestä aineistossa käsitellään
- tekstin kuvailun apuvälineitä
- aineiston jäsenyyksen testausvälineitä
- osoitteita, joiden avulla etsitään ja tarkistetaan tekstin eri kohtia. (Tuomi ym. 2006, 95.)

Luokittelu on yksinkertaisin aineiston järjestämisen muoto, jonka avulla aineistosta määritellään luokkia samalla laskien jokaisen luokan esiintymiskerrat aineistossa. Teemoittelu on luokituksen kaltaista, mutta siinä painotetaan sitä, mitä kustakin teemasta on sanottu. (Tuomi ym. 2006, 95.) Toisena perinteisenä vaihtoehtona on tyypittely, eli etsitään samankaltaisuuksia ja aineisto esitetään yhdistettyjen tyyppien, eräänlaisten mallien avulla. Tyypittely vaatii kuitenkin sitä edeltävää tarinajoukon jäsentämistä eli teemoittelua. Laadullinen aineisto esitetään kuitenkin useimmiten teemoittain. (Eskola ym. 2000, 181.)

Opinnäytetyön haastatteluaineistoa analysoitaessa luokiteltiin vastaukset peruskysymyksissä, esimerkiksi henkilön ikää kysyttäessä. Näin selvitettiin haastatteluaineiston pohjalta mm. yleisin ikäryhmä Kallioniemen vierailijoiden keskuudessa.

Opinnäytetyössä käytettiin aineistolähtöistä analyysiä, jossa aikaisemmillä havainnoilla, teorioilla tai tiedoilla ei pitäisi olla tekemistä lopputuloksen kanssa. Tutkimusaineistosta pyritään luomaan teoreettinen kokonaisuus. (Tuomi ym. 2006, 97.) Analyysi aloitettiin kuuntelemalla nauhoitettu haastatteluaineisto ja kirjoittamalla se sanatarkasti ylös, eli aineisto litteroitiin. Litteroitu aineisto tulostet-

tiin paperille ja sitä luettiin läpi useita kertoja ilman ennakko-oletuksia samalla miettien asioita tutkimustehtävän kannalta. Kallioniemi-Säätiön hyväksymää haastattelurunkoa seuraten etsittiin tekstistä vastauksia tärkeisiin kysymyksiin ja merkittiin ne erivärisillä tusseilla.

Aineistolähtöisen laadullisen eli induktiivisen aineiston analyysi sisältää aineiston pelkistämisen eli redusoinnin, aineiston ryhmittelyn eli klusteroinnin ja teoreettisten käsitteiden luomisen eli abstrahoinnin. Pelkistämisessä litteroidusta haastatteluaineistosta poimitaan tutkimuksen kannalta tarvittava tieto. Ryhmittelyssä aineistosta merkityt alkuperäisilmaukset tutkitaan tarkasti ja samankaltaiset ilmaukset ryhmitellään yhdistäen ne luokaksi ja nimeten sopivalla käsitteellä. Abstrahoinnissa eli käsitteellistämisen erotetaan tutkimukselle tarpeellinen tieto ja valikoidun tiedon perusteella muotoillaan teoreettisia käsitteitä. Aineistolähtöisessä sisällönanalyysissä käsitteitä yhdistelemällä muodostuu vastaus tutkimustehtävään. (Tuomi ym. 2006, 110 – 115.)

Analyysiin ei käytetty tietokonetta, vaan merkinnät tehtiin tulostettuun haastatteluaineistoon erivärisin merkein ja erillisille konsepteille merkiten alkuperäiset ilmaukset, pelkistetyt ilmaukset sekä ala-, ylä-, pää- ja yhdistävät luokat.

5.4 Tutkimuksen luotettavuuden arviointi

Kvalitatiivisen tutkimuksen luotettavuutta arvioitaessa on muistettava tutkimuksen kohde ja tarkoitus, eli mitä ollaan tutkimassa ja miksi. Tutkimuksen kohteena eivät ole haastateltavat ihmiset, vaan ilmiö, jota ollaan tutkimassa. (Tuomi ym. 2006, 135.) Opinnäytetyössä tutkimuksen kohteena on ollut Kallioniemen museon vierailijamäärän lasku sekä toimenpiteet vierailijamäärän nostamiseksi sekä Kallioniemessä että Pääatalo-näyttelyssä.

Luotettavuuteen vaikuttavat myös omat sitoumukset tutkijana kyseisessä tutkimuksessa. Miksi tutkimus tuntuu itsestäsi tärkeältä? Mitä olet olettanut aloittaessasi tutkimusta? Ovatko omat ajatukset muuttuneet tutkimuksen edetessä? (Tuomi ym. 2006, 135.) Henkilökohtaisesti tein mielelläni tutkimusta kotipaikkakunnan matkailun hyväksi. Edellä mainitsin Kallioniemen olevan Taivalkosken

tärkein matkailukohde, jonka toimintaa kannattaa kehittää. Taivalkosken markkinoidaan olevan ”*Tuhansien tarinoiden pitäjä*”, joka on kulttuurimatkailun saralla ykkössijalla Koillismaalla.

Luotettavuuteen vaikuttavat myös aineistonkeruumenetelmä ja –tekniikka sekä aineiston keräämiseen liittyvät erityispiirteet (Tuomi ym. 2006, 135). Vierailijoita haastateltiin yksin tai pariskuntia yhdessä rauhallisessa paikassa Kallioniemessä. Heidän henkilöllisyytensä ei saanut paljastua tutkimuksessa ja heidät valittiin harkinnanvaraisesti Kallioniemessä vierailleiden ihmisten joukosta. Palkintona haastateltaville tarjottiin pullakahvit Museopuodissa.

Kvalitatiivisen tutkimuksen luotettavuuteen vaikuttavat myös tutkija-tiedonantajasuhde, tutkimuksen kesto, aineiston analyysi ja tutkimuksen raportointi. Tutkijan on osattava arvioida, miksi tutkimus on eettisesti korkeatasoinen ja miksi tutkimusraportti on luotettava. Tutkija-tiedonantaja-suhteessa arvioidaan suhteen toimimista, lukevatko tiedonantajat tutkimuksen tulokset ennen julkaisua, muuttavatko heidän antamansa kommentit tutkimuksen tuloksia jne. Lopuksi voidaan sanoa, että tutkijan on annettava lukijoille tarpeeksi tietoa tutkimuksen tekotavasta, jotta lukijat voivat arvioida tutkimustuloksia. (Tuomi ym. 2006, 138.)

5.5 Yleistä haastatteluista

Aluksi haastattelutilannetta kokeiltiin kahden eri henkilön kanssa, jotta saatiin testattua haastattelun toimivuutta. Varsinaiset haastattelut aloitettiin 18.6.2016 ja viimeinen haastattelu suoritettiin 9.7.2016. Nauhoitettuja ja litteroituja haastatteluja kertyi 23 kappaletta kestoiltaan 8 – 25 minuuttia. Tämän jälkeen oli saatu tarpeeksi erilaista tietoa ja kehitysehdotuksia samojen vastausten toistuessa useaan kertaan. Aineisto on riittävä, kun samat vastaukset alkavat toistua haastatteluissa, eli on tapahtunut saturaatio (Hirsjärvi ym. 1997, 181). Kallioniemessä ei ole aiemmin tehty tällaisia haastatteluja, joten kyseessä oli ainutlaatuinen tilanne. Pyrittiin haastattelemaan mahdollisimman eri-ikäisiä ja eri sukupuolta edustavia ihmisiä. Haluttiin saada haastatteluja ympäri Suomea asuvilta vierailijoilta, mikä onnistuikin helposti (ks. Liite 1).

Haastatteluja tehtiin Päätaloviikolla ja joidenkin arkipäivien lisäksi muutamina erityisinä ajankohtina. Ensimmäiset haastattelut tehtiin Pöllinparkkuun MM-kilpailujen viikonloppuna. Haastatteluihin valittiin yksi perjantai-iltapäivä, koska samana iltana oli Pölkky-teatterilla Kaunis Veera –näytelmän ensi-ilta ja arveltiin sen houkuttelevan kulttuurista kiinnostuneita ihmisiä Kallioniemeen. Haastattelut tapahtuivat lähinnä Kallioniemen pirtissä, Museopuodissa ja piha-alueella. Päätalonäyttelyssä vierailleita matkailijoita löytyi myös kirkonkylältä Päätaloviikon toritapahtumasta ja heidän kanssaan keskusteltiin näyttelykokemuksista. Kallioniemessä haastateltujen ikähaitari oli 14 – 86 vuotta, ja heidän joukossaan oli pariskuntia, yksinäisiä miehiä, isä ja poika, nuori poika äitinsä ja isoäitinsä kanssa, pariskunta pienen lapsen ja isoäidin kanssa, yksi linja-autoryhmän mukana tullut nainen sekä nais- ja miespuolisia ystävyksiä.

Kukaan vierailijoista ei kieltäytynyt haastattelusta, ja ainoastaan yksi henkilö ei halunnut haastattelua nauhoitettavan vedoten siihen, että hän jännittää liikaa nauhoitusta. Jotkut näyttivät säikähtävän haastattelupyynnöstä vedoten siihen, että he eivät osaa vastata mitään. Myös he vaikuttivat jännittävän haastattelua. Osa ihmisistä vaikutti kiireisiltä, ja he kyselivät haastattelun kestoaikaa. Muutamat kyselivät, tuleeko haastattelu johonkin lehteen, tai saavatko he tästä myöhemmin itselleen jonkinlaista koostetta. Eräs henkilö kyseli lisäksi rahallista palkkiota. Useimmat vaikuttivat tyytyväisiltä kuullessaan ilmaisesta pullakahvista. Lisäksi löytyi todellisia kulttuuri-ihmisiä, jotka olivat erittäin puheliaita. Päätaloviikon aikana haastatellut henkilöt suostuivat mielellään haastatteluun, eikä heillä näyttänyt olevan kiire. He olivat varta vasten saapuneet Päätaloviikon tapahtumiin.

Empiiristä aineistoa kuvattaessa on suorat lainaukset merkitty lainausmerkein. Haastatteluaineisto on litteroitua tekstiä, josta on poistettu turhat, usein toistettavat sanat. Katkaistu lause on merkitty [...]. Aineistomerkinnoissa on lisäksi käytetty sisennystä ja omaa otsikkoa, jotta ne erottuvat paremmin muusta tekstistä.

Haastattelujen lisäksi käytiin lyhyitä keskusteluja Kallioniemen vierailijoiden kanssa kirjoittaen keskustelut samalla mahdollisimman sanatarkasti muistiinpanoihin. Muistiinpanoja täydennettiin vielä yleisesti tehdyillä havainnoilla vierailijoiden käyttäytymisestä museoalueella. Haastattelupäivinä Kallioniemessä aikaa kului aina muutama tunti kerrallaan haastatteluihin, keskusteluihin ja havainnoin-

tiin. Päivän päätteeksi litteroitiin nauhalta kuunnellut haastattelut ja tehtiin muita tarvittavia muistiinpanoja.

5.6 Tyypillinen vierailija Kallioniemen museossa

Kerätyn haastatteluaineiston pohjalta näyttää siltä, että yleisesti Kallioniemessä vierailevat 41 – 70-vuotiaat pariskunnat ympäri Suomea. He ovat Päätalon lukijoita, työssä käyviä tai eläkeläisiä. Pariskunnan ollessa kyseessä ainakin toinen heistä oli Päätalon lukija. Kaksi nuorinta haastateltua oli opiskelijoita.

”No isäukko kun aena kerto niitä savotta-aekoja sun muita, niin sikönä jo ku luki nuo kirjat niin sitä innostu. Kyllähän se kato sinä aikuset puhu sen kirjoista, että heti kun se ilimesty, nii heti isäukon ja velipojan kansa kauhia kilpailu, kuka ensimmäisenä rupiaa lukemaan. No sitte pantiin yötä jatkoksi.” (Haastattelu 4)

”Kallioniemessä on vetovoimaa Päätalofaneille ja Kallioniemen täytyy olla takaraivossa, jos tänne tullaan.” (Haastattelu 2)

Mainittakoon tässä, että 23 haastatellun joukossa oli vain kaksi, jotka eivät henkilökohtaisesti olleet lukeneet Päätaloa. Heistäkin toinen haastateltava kertoi vanhempiansa lukeneen Päätalon kirjoja. Haastatelluista yhdeksän oli ensimmäistä kertaa Kallioniemessä, mutta yksi mies kertoi käyneensä Päätaloviikolla ja samalla Kallioniemessä 12 – 13 kertaa peräkkäisinä vuosina. Toinen mies oli vierailut Päätaloviikolla ja museossa ensimmäisen kerran vuonna 1995 ja siitä lähtien ainakin 15 kertaa.

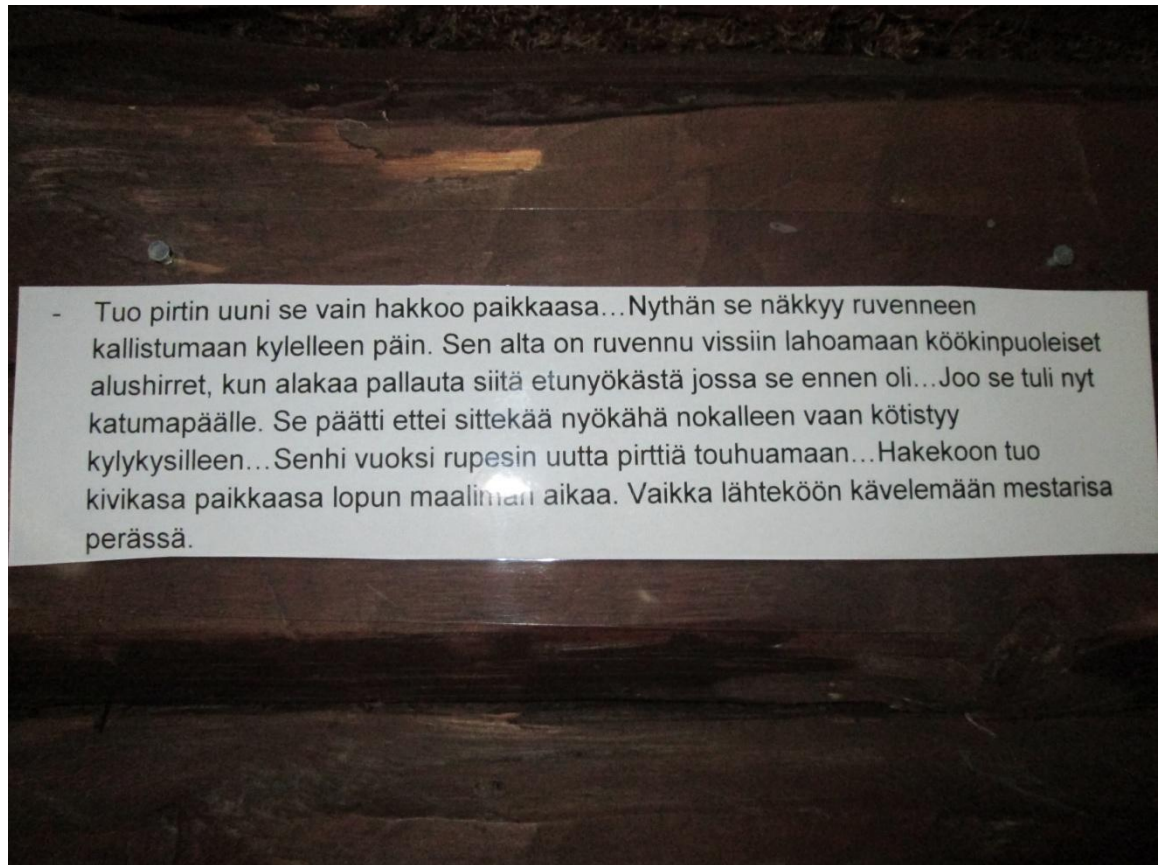
Kallioniemi tunnettiin Päätalon kirjojen ja elokuvien pohjalta. Kaksi haastatelluista oli viettänyt lapsuutensa Taivalkoskella ja kaksi Pudasjärvellä, joten he olivat aina tienneet paikasta ja Päätalosta. Nuorin haastateltu, 14-vuotias poika Nurmi-järveltä, oli kuullut paikasta äidiltään vasta vierailupäivänä ja nähnyt tienvarsiopasteet kirkonkylällä. Päätalosta oli lisäksi luettu lehdistä.

”...tärkeintä Päätalossa on se sivistävä vaikutus. Kalle on tuonu kirjallisuuden köyhiin pirtteihin 70-luvulla. Kirjoja ostettiin joululahjaksi, ihan siis kes-

kivertoihmiset ja rahvas. Kallioniemen navettapoloku on minullekki rakas Kallen kirjojen pohjalta. On se silloin elämä ollu tiukkaa ja Niskanen tehny hyviä elokuvia täällä. Mutta Taivalkoskella ei paikalliset osaa arvostaa Päätaloa. Kerran puhuin yhen jurmulaisen kanssa, joka sano, että Päätalo kirjottaa ihan paskaa ja liiottelee. Saapihan se minusta kirjailija käyttää mielikuvitustaanki ja pittääki käyttää.” (Haastattelu 2)

Kallioniemessä kiinnostivat eniten Päätalon kirjoista tutut paikat ja asiat, jonka lisäksi useat mainitsivat kiinnostuksensa yleisesti historiaan ja vanhoihin aikoihin. Haastatellut kertoivat mielellään omista mielikuvistaan, joita he olivat luoneet Päätalon kirjojen pohjalta. Erään naisen mielestä Kallioniemi näytti hienommalta paikalta kuin hän oli luullut. Eräs mies oli kuvitellut Kallioniemen asuinrakennuksen olevan pienempi ja keittiön sijaitsevan eri paikassa. Hän oli myös luullut järven rannan sijaitsevan kauempana. Vierailijat tunsivat ns. paikkaansa hakevan uunin ja ottivat siitä valokuvia haluten usein itsekkin mukaan kuvaan. Moni halusi lisäksi olla valokuvassa istuen uuden pirtin keinutuolissa, ”*soututoolissa*”, tai pirtin pöydän ääressä.

Havainnoitaessa ihmisten käyttäytymistä museoalueella he istuivat ulkona penkeillä tai sisällä pirtissä, keskustelivat näkemistään ja kokemistaan asioista. Vanhoja työtapoja muisteltiin, ja jotkut saattoivat viettää evästäukoa rannassa penkeillä istuen. Museopuodista ostettiin pullakahvia, mehua, jäätelöä, limonadia, kirjoja sekä monenlaisia myytäviä matkamuittoja ja käsitöitä. Myytävänä oli myös valkeita Uskovaisten pastilleja.

Kuva 6. Paikkaansa hakevan uunin esittely Kallioniemen vanhassa pirtissä Pää-talon tekstiä lainaten (kuva Riitta-Liisa Huttu)

Rannassa oleva ponttuu kiinnosti ihmisiä. Polku ponttuulle oli katkaistu köydellä ja kieltotaulusta voi lukea menon ponttuulle tapahtuvan omalla vastuulla. Pääta-loviikolla eräs rohkea mies kasteli kenkensä ja housunsa yrittäessään päästä pois ponttuulta.

”Oli mielenkiintonen tuo lauta tuolla, että meinasin mennä käymään, mutta en uskaltanu sitte, ku oli vähän päässy kehnoon kuntoon.” (Haastattelu 3)

Haastatelluista 12 ei tunnustautunut varsinaisiksi museoihmisiksi. Kuusi haasta-teltua kertoi käyvänsä jonkin verran museoissa ja loput viisi olivat mielestään museo- tai kulttuuri-ihmisiä. Yleisimmin oli käyty tutustumassa kirkkoihin ja ulko-maanmatkoilla oli käyty museoissa.

Kukaan haastatelluista ei ollut henkilökohtaisesti tavannut Päätaloa eikä hänen kirjojensa henkilöitä. Osa haastatelluista oli tietysti ollut hyvin nuoria Pää-talon

elinaikana. Kirjailija oli kuitenkin nähty läheltä, syömässä vaimonsa kanssa vie-
reisessä pöydässä, laskeutumassa autosta kaupan pihalla, Päätalopäivillä pu-
humassa jne. Joku oli ajanut Päätalon Tampereen kodin ohi. Eräs haastateltu
harmitteli rohkeuden puutetta.

*”...harmittaa, ku se eli, niin ei yhtää kertaa saanu laiskuuveltaan lähettyö
tänne ja Kuhmossahi se kävi muutamie kertoja kirjastossa Kalle Päätalo,
minä että oisi sitä pitäny saaha kätellä ja se on pettymys.”* (Haastattelu
20)

Toinen haastateltu kertoi työvuosistaan Rautaruukilla.

*”Harmittaa vaan, ettei tullu Kallea sitte haettua, ku siellä oli paljo Päätalon
lukijoita ja minä sitte aina kehuin Kallen kirjoja [...] ei tullu koskaan haet-
tua sitä Kallea sinne tehdaskierrokselle ja oisi tarjottu ruuat sille...”* (Haas-
tattelu 10)

5.7 Vierailijoiden mielipiteitä Päätalo-näyttelystä

Haastatteluiden aikana selvisi, että Päätalo-näyttely oli tuntematon suurimmalle
osalle haastatelluista. 16 haastateltua ei ollut käynyt siellä koskaan. Yksi haasta-
teltava oli käynyt siellä näyttelyn alusta asti joka vuosi, ja jotkut henkilöt olivat
käyneet siellä kerran tai useammin. Näyttelyn aukioloaikoja kritisoitiin. Näyttelys-
sä olisi käyty, mutta se oli kiinni viikonloppuisin, paitsi Päätaloviikon aikana. Jot-
kut kertoivat, että heillä oli tarkoitus käydä ensin Kallioniemessä ja sitten näytte-
lyssä tai toisin päin. Kysyttäessä syitä, miksi näyttely ei ollut kiinnostanut, tuli
monenlaisia vastauksia. Seitsemän henkilöä ei tiennyt mitään näyttelystä. Lisäksi
sen arveltiin olevan kiinni viikonloppuna, kyseessä oli ajan puute, eikä Taivalkos-
ken kirkonkylällä ollut koskaan edes käyty. Jotkut tiesivät näyttelystä ja arvelivat
siellä vielä joskus käyvänsä. Yksi pariskunta oli käynyt ulkopuolella ja todennut
näyttelyn olevan kiinni.

*”...tiiän, että se on siinä Päätalo-keskuksessa, mutta en ole käynny, lasin
läpi katellu.”* (Haastattelu 22)

*”Oltais varmaan voitu käydä siellä, jos olis ollut auki. Oli sen näköistä, että
ei menty ees ovia kolistelemaan.”* (Haastattelu 8)

Jos Pääatalo-näyttelystä yleensä tiedettiin, oli tietoa saatu yleisimmin tienvarsiopasteista Taivalkosken kirkonkylällä tai Oulu-Kuusamo -valtatievarrella. Muita tietolähteitä olivat Kallioniemessä opastavat henkilöt, paikallislehti ja matkailuesitteet. Eräs pariskunta oli saanut tuttaviltaan Jokijärven Avviisin, josta he olivat lukeneet näyttelystä. Pääataloviikolla ja Hotelli Herkossa oli lisäksi kerrottu siitä.

Yhdeksän haastatellun mielestä Pääatalo-näyttely löytyi helposti, ja saman verran oli niitä, jolla ei ollut tietoa asiasta. Kaksi haastateltua luuli näyttelyn löytyvän, jos niin haluaa. Yksi haastateltu oli sitä mieltä, että tienvarsiopastusta tulisi parantaa, koska muuten ajaa helposti ohi. Erään haastatellun naisen mielestä ”*Kyllä paikan löytää, jos faneja riittää*”.

Yleisesti Pääatalo-näyttelyä pidettiin hienona, pienenä näyttelynä. Aidot dokumentit ja esineet kiinnostivat. Näyttelystä sai runsaasti informaatiota. Erityisesti valokuvat kiinnostivat. Pääatalon näköistyyhuonetta keuhuttiin, ja muutamat haastateltavat kertoivat katsoneensa 20 minuutin pituisen filmin. Eräs haastateltava kaipasi lisää vaihtuvuutta näyttelyihin sekä Kallioniemessä että Pääatalo-näyttelyssä, mutta toisaalta Pääatalo-näyttelyssä on vaihtuva teema vuosittain. Keskustelussa Pääataloviikolla eräs pariskunta kertoi katsovansa näyttelyn mielellään ennen Kallioniemeen tuloaan, koska näyttelystä voi aina löytää jotakin uutta. Haastateltu nainen kertoi ystävänsä ostaneen näyttelystä ”*kaikkea Pääatalo-krääsää*”.

Kritiikkiäkin näyttely sai. Keskustelussa kolmen keski-ikäisen porvoolaismiehen kanssa he valittivat, että näyttelyssä oli liian vähän opasvihkoja. Heidän mielestään opas ei ehtinyt opastaa riittävästi, koska paikalla oli yhtä aikaa paljon ihmisiä, eikä näyttelystä saanut niin paljon irti ilman opasvihkoa. Elokuvan he kertoivat olleen hyvän.

Keski-ikäinen taivalkoskelainen mies kritisoi myös näyttelyä keskusteltaessa asioista. Hänen mielestään se oli liian tehdasmainen, kaupallinen ja nykyaikainen. Siinä ei ollut Pääatalon ajan henkeä, eikä hänen mielestään näyttelyssä tulisi olla lastulevykaappeja eikä vitriinejä. Hän kuitenkin tunnusti sen tosiasian, että ilman

vitriinejä esineet voivat kadota tai rikkoontua. Hän myös kaipasi parempia tien-
viittoja näyttelyyn.

Haastatteluissa ja keskusteluissa pyydettiin Pääatalo-näyttelyssä käyneitä anta-
maan heidän mielestään sopiva kouluarvosana näyttelylle. Arvostelut vaihtelivat
välillä 6 – 10 ja keskiarvoksi tuli 8,3.

5.8 Vierailijoiden mielipiteitä Kallioniemestä

Kallioniemi ympäristöineen miellettiin yleisesti siistiksi paikaksi. Yhden haastatel-
lun mielestä nurmikko ei ole aina ollut noin ”*liipattu*”, mutta nyt on. Toisaalta yksi
haastateltu olisi panostanut ympäristöön lisää.

*”...kannattasi niittää nuita heinikoita vähä matalammaksi ennen näitä ta-
pantumia [...] nehän nämä maisemat on nätit [...] ruohonleikkurille oisi ol-
lu töitä.”* (Haastattelu 20)

Liikkuminen alueella miellettiin helpoksi ja turvalliseksi. Kaksi mainintaa tuli siitä,
että joutuu kumartelemaan, ettei lyö päätänsä. Tämä on ymmärrettävää, koska
esimerkiksi vanhat navetat on rakennettu niin mataliksi. Eräs haastateltu mainit-
si, että vielä pääsee liikkumaan, mutta ei tulevaisuudessa mahdollisesti rollaatto-
rin kanssa.

Aukioloaikaa piti hyvänä tai sopivana 15 haastateltua. Toisaalta kuusi haastatel-
tua mainitsi, että kesäiltaisina ja yleisesti turistikaudella Kallioniemi voisi olla pi-
tempään auki. Yksi haastateltu halusi museon olevan auki illalla kello seitse-
mään asti juuri matkailijoiden vuoksi. Toisaalta yksi henkilö ehdotti, että museo
aukeaisi aamulla myöhemmin ja jatkaisi aukioloaan illalla pitempään. Erään hen-
kilön mielestä aukioloaika ei ole koskaan riittävä, mutta joku määrä siinä täytyy
olla. Kaikki haastatellut eivät tieneet aukioloaikoja, mutta eräskin heistä arveli
museon olevan auki turistiaikana sunnuntaisin, kun hän tuli käymään Kal-
lioniemessä.

Pääsylipun hinnasta kerrottiin monenlaisia mielipiteitä. 13 haastateltavaa piti hin-
taa 5 €/henkilö täysin sopivana. Kallioniemen museota ei pidetty minään ”ra-

hasampona”, joten vierailijat luonnollisesti halusivat maksaa käynnistään. Monet haastatelluista mainitsivat ymmärtävänsä, että paikan ylläpidosta on omat kulunsa. Kahden henkilön mielestä hinta oli kohtuullinen. Yksi henkilö piti hintaa minimaalisena sanoen, että se ei voisi olla enää pienempi. Eräs henkilö epäili hinnan olevan monissa samantyyllisissä paikoissa korkeampi. Joku mainitsi, että hinta voisi olla korkeampi, jos Kallioniemeen lisätään ohjelmaa. Toisaalta yksi haastateltava piti lipun hintaa korkeana, mutta hän maksoi sen kannatuksen vuoksi. Erään haastatellun pariskunnan mielestä lipun hinta ei saisi olla korkeampi. He olivat ostaneet Päätaloviikolla yhteisen viikkolipun Kallioniemeen ja Päätalokeskukseen ja maksaneet siitä 15 €. Lisäksi joukossa oli muutamia haastateltavia, jotka eivät osanneet sanoa asiaan mielipidettään. He eivät välttämättä olleet ostaneet lainkaan pääsylippua, koska lipun myynti on ainoastaan Päätaloviikon aikana sisääntuloveräjällä ja muulloin voi päästä alueelle oppaan huomaamatta.

Sijaintinsa puolesta Kallioniemi löytyi helposti 17 haastateltavan mielestä. Tienvarsiopasteita pidettiin hyvinä, ja joku mainitsi niiden tason parantuneen vuosien aikana. Yksi haastateltava vastasi tulleen linja-autoryhmän mukana, joten hän kertoi vain istuneensa kyydissä. Joku kertoi osanneensa tulla Kallioniemeen melkein kirjojen perusteella. Päätalosta tiedettiin Taivalkoski ja Jokijärvi, mutta eräs haastateltu kertoi Kallioniemen risteyksen tulevan yllättäen Romppasensalmen jälkeen. Eräs oli katsellut Romppasensalmen infopisteessä tauluja, mutta luuli, ettei niissä ollut selvää mainintaa Kallioniemen sijainnista. Jonkun mielestä ensimmäisen kerran päätieltä tullessa oli ollut pieniä vaikeuksia löytämisessä.

”Ensimmäinen kerta oli semmonen, että Jyrkkäkoskelta tultiin pienessä sievässä [...] pitkään piti yöllä ehtiä, että missä on [...] se oli saekkuuta etteen ja taakse, mutta sitte rupesi se piipputupakka haesemaan [...] se on kätetty johonni sitä piipputupakkaa [...] siitä jäi niin semmonen, että haesoo tupakki ja Riitu ku oli kova piipun polttaja.” (Haastattelu 4)

Haastatelluista 15 oli katsellut Kallioniemessä omatoimisesti, ja kolme oli oma-toimisen katselun ohella kuunnellut sivusta heidän mielestään hyvää opastusta. Kaksi haastateltua oli ensimmäisellä käyntikerralla kuunnellut opastusta, mutta seuraavilla kerroilla lukenut itse opastustauluja rakennusten seinissä. Kaksi henkilöä kehui opastusta oikein hyväksi. Erään haastatellun mukaan opastusta oli mahtava kuunnella, ja hän olisi halunnut kuunnella sitä paljon pitempäänkin. Kui-

tenkin ilmeni, että kaksi haastateltua ei edes tiennyt oppaiden tai opastuskierrosten olemassaolosta. Oppaat pukeutuvat vanhanaikaisiin vaatteisiin, mutta ilmeisesti eivät erotu selvästi ihmisjoukosta.

Kaksi haastateltua antoi negatiivista palautetta oppaasta. Erään mielestä oppaalla tulisi olla joustavuutta sulkemisajan suhteen, koska opas ajoi töykeästi heidät pois pirtistä museon sulkeutuessa. Kuulin myöhemmin kyseisen henkilön valittaneen episodista oman paikkakuntansa Facebook-ryhmässä, mikä tietysti on huonoa mainosta Kallioniemelle. Toisen henkilön mielestä nuoret opastytöt eivät tienneet mitään. Mielenpiteenä oli, ettei kokemattomia koululaisia tulisi palkata oppaiksi ja oppaiden ammattitaitoon tulisi panostaa kouluttamalla heitä talvisin.

”...ei vastarannan taloja tienny [...] pitäsi nyt olla se opas, joka kertosi, mitä tässä huoneessa on [...] vanhempi opas, joka sitä historiaa tuntisi ja kirjat lukenna ja tietää, missä päin on Keisari ja missä Villinsaari.” (Haastattelu 20)

Haastatteluissa ja keskusteluissa pyydettiin Kallioniemessä vierailevia antamaan heidän mielestään sopiva kouluarvosana museoalueelle. Arvosanat vaihtelivat välillä 7 – 10 ja keskiarvoksi tuli 9,05. Eräs haastateltu antoi kiitettävän arvostuksen, kaikki eivät osanneet sanoa ja yksi haastateltu ei halunnut antaa arvosanaa, koska se oli hänen mielestään rienausta.

Kallioniemeen ihastuttiin ensi silmäyksellä, ja kaikki haastatellut vastasivat myönteävästi, kun kysyttiin, haluaisivatko he tulla uudestaan käymään museossa. Kallioniemeä voidaan heidän mielestään markkinoida eteenpäin käymisen arvoisena kohteena. Yleisiä kommentteja Kallioniemestä olivat *”aivan mahtava paikka”*, *”historiallinen paikka”* sekä *”kaunis seutu ja paikka”*. Lisäksi korostettiin paikan kulttuurihistoriallista merkitystä.

”Tääl on kaikki mitä Pääntalon lukija haluaa [...] Aulis soitti mul aamul, et häl tuli semmonen päännousema, että lähretään Koillismaalle Kalle Pääntalon maisemiin [...] mä kielsin, et älä sano sil Jaanal, et me lähretään nii hän sitte sanos, et noi vanhat ukot lähtee pähkäilemään sinne.” (Haastattelu 6)

Erään haastatellun mukaan Kallioniemeen ei pidä lisätä mitään sinne kuuluma-
tonta ja hän mainitsi esimerkkeinä Valion jäätelökioskin ja Angry Birdsit. Toisen
haastatellun mukaan hän halusi kokea Kallioniemen tunnelman ja astella samoja
jalan jälkiä, mitä Riitu ja Hermannin jälkikasvunsa kanssa ovat astelleet. Hänen
mielestään ”*Mitä enemmän tulee ikää, sitä enemmän kiinnostaa tälläset vanhat*”.

Haastatellun pariskunnan mukaan Kallioniemessä on aina lämmin ja kodikas
vastaanotto ja heitä miellytti pihapiiri kukkivine juhannusruusuineen ja muine ty-
kötärpeineen. Kallioniemi toi heille mieleen monia asioita lapsuudesta. Lapsuut-
taan ja mummolaansa muisteli myös haasteltu nainen.

*”...ajatellaan, mitä kaikkee tos talos on tapahtunu ja sit tulee tietysti omii
lapsuusmuistoja mummolasta [...] tuol oli pari semmosta pientä lipastoa,
just ku mejän mummolassa jostain 70-luvulta...”* (Haastattelu 14)

Monikin arveli, ettei Kallioniemi kiinnosta ennen kuin on lukenut Pääatalon kirjoja.
Siihen asti se on vain talo muiden joukossa. Kirjoja lukenut ja niiden henkilöt tun-
teva aistii Kallioniemessä ikään kuin Riitun ja Herkon hengen pystyessään ole-
maan kirjojen tapahtumapaikoilla. Erään haastatellun mukaan ensimmäistä
käyntikertaa pidettiin kynnyksysymyksenä. Hän kertoi houkutellessa mukaan
tuttavia Espoosta ja joskus oli onnistunutkin siinä. Toinen haastateltu epäili, että
paikka ei kiinnosta ainakaan ”*citynaisia*”. Toisaalta keskustelussa kankaanpää-
läisen naisen ja hänen 40-vuotiaan tyttärensä kanssa he kertoivat pitävänsä Vilja
Pääatalon blogista. Heidän mielestään blogi markkinoi hyvin Pääatalon kirjoja ja toi
niille uusia lukijoita, juuri em. ”*citynaisia*”. Tytär kertoi äitinsä houkutelleen häntä
lukemaan Pääataloa alle 30-vuotiaana ja se oli ollut aluksi vaikeaa. Kuitenkin 30
vuotta täytettyään tytär oli lukenut koko Iijoki-sarjan yhteen kyytiin ja luuli olleen-
sa silloin jo tarpeeksi vanha ymmärtämään Pääatalon kirjoja.

Yksi haastatelluista halusi tulla seuraavalla kerralla paikalle viettääkseen aikaa
pitemmän kaavan mukaan, eli yöpyen Saijassa. Hän kertoi mainostaneensa
paikkaa kirjoja lukeville nuorille ja oli kertonut samalla hyvistä kalastusmahdolli-
suuksista. Kallioniemen opas kertoi erään 12 – 13-vuotiaan pojan käyneen silmät
innosta loistaen ostamassa Museopuodista neljä Kallen kirjaa, joten kyllä nuoria-

kin lukijoita löytyy. Samoin opas kertoi Pääatalo-näyttelyssä käyneestä 13-vuotiaasta pojasta, joka oli kysellyt tarkkoja yksityiskohtia tietyistä esineistä, jonka hän oli tuntenut lukemiensa kirjojen pohjalta.

5.9 Mielenpitoita museoiden mobiiliopastuksesta

12 haastateltua ei tiennyt museoiden mobiiliopastuksesta mitään, joten heille piti kertoa siitä. Kuultuaan siitä kaikki henkilöt, yhtä lukuun ottamatta, pitivät sitä hyvänä juttuna. Lisäksi kaksi henkilöä oli hieman epävarmoja mobiiliopastuksen hyödyistä. Seitsemän henkilöä luuli sen kiinnostavan nuorisoa. Muutamat olivat kuulleet siitä, mutta eivät itse käyttäneet mobiiliopastusta. Heikin pitivät sitä hyvänä asiana erityisesti nuorison, ”*mobiilisukupolven*”, kannalta. Eräs keskiikäinen nainen halusi ehdottomasti katsella ympäristöä ja kerätä vaikutteita ilman älypuhelimia ja tabletteja. Lisäksi yksi haastateltu oli tietoinen mobiiliopastuksesta, mutta ei tiennyt, että se on tulossa sekä Pääatalo-näyttelyyn että Kallioniemeen. Yksi henkilö piti mobiiliopastusta hyvänä asiana, mutta epäili museosta mahdollisesti lainattavan tabletin jäävän helposti asiakkaalle. Yksi henkilö halusi mieluummin lukea Kallioniemessä plakaatteja, vaikka hän olikin käyttänyt mobiiliopastusta British Museumissa. Kaksi haastateltua eivät pitäneet mobiiliopastusta lainkaan hyvänä asiana. Epäiltiin toiminnan onnistumista täällä ”*Perähikiällä*” ja pidettiin asiaa liian vaikeana, koska hyvää opasta ei korvaa mikään. Joku piti mobiiliopastusta hyvänä ”*Kun ihmiset vaan oppii käyttämään todella hyvin niitä välineitä.*” Eräs haastateltu luuli opastuksen olevan helpommin katsottavissa isommassa koossa tabletilta kuin omalta puhelimelta ja kaipasi lisäksi mukaan varmaa virtalähdettä, koska nykypuhelimien akku tyhjenee nopeasti.

5.10 Kiinnostus moduloituun pääsylippuun

Vierailijoille kerrottiin moduloidun pääsylipun periaatteesta ja kyseltiin heidän mielenpitoitaan siitä. Yhdeksän haastateltua piti sitä hyvänä ideana ja neljä haastateltua oli vähän empivällä kannalla. Kolmen haastatellun mielestä se ei sopinut

heille ja kaksi ei osannut sanoa mielipidettään. Hintakysymystä pohdittiin, eikä oltu valmiita liian kalliiseen investointiin. Eräs haastateltu piti ideaa hyvänä varsinkin Päätaloviikon ajalle verraten moduloitua pääsylippua suurempien kaupunkien muutamien päivien pituisiin joukkoliikennelippuihin. Toinen henkilö soisi sen olevan yhtenä mahdollisuutena, mutta ei ainoana lippuna. Yhden henkilön mielestä olisi hyvä, että on valinnan varaa, ja toisen mielestä moduloitua lippua voi tarjota, mutta joka paikkaan täytyy olla myös oma erillinen lippunsa, jotta menojaan pystyy suunnittelemaan mm. säiden mukaan. Jotkut halusivat ehdottomasti käydä yhdessä paikassa kerrallaan, tai muuten menee liian monimutkaiseksi.

”Tässä iässä ei enää semmosta ajattele, ku tää on niin ku pyhiinvaellusmatka vaan, yksi paikka riittää kerralla, nimenomaan sitä.” (Haastattelu 6)

”Me ollaan enempi ehkä semmosia extempore-ihmisiä [...] pittää olla semmonen, että se tosiaan on tälle alueelle vihkiytyny ja se usseamman päivän on sitte siellä, missä se lippu käypi, mutta suurin osa on varmasti semmosia, että ohikulkiissaan.” (Haastattelu 4)

Haastatellun pariskunnan mielestä moduloitu pääsylippu sopivine hinnoitteluihin on erittäin hyvä idea ja *”kaikkien pitäis ottaa osaa ja nyt viimeistään herätä sitte näillä paikallisilla kimpmainontaan ja ottaa niin ku sydämen asiaksi tää juttu.”* Toinen pariskunta ehdotti heti moduloitua pääsylippua Kallioniemeen ja kesäteatteriin, jonne he toivoivat Päätaloon liittyviä esityksiä. Saijassa yöpynyt nainen yhdistäisi pääsylippuun melonnan Saijassa ja vierailun Kallioniemessä. Hän arveli, että vaikka Kallioniemi ei alun perin kiinnostaisikaan, voisi tällä tavalla saada lisää kävijöitä museoalueelle.

5.11 Työnäytökset ja niiden kiinnostavuus

Noin puolet haastatelluista ei ollut nähnyt työnäytöksiä Kallioniemessä eikä edes tiennyt sellaisista. Osaltaan tähän vaikutti se, että he olivat ohikulkumatalla ja sattuivat piipahtamaan museoalueella. Lisäksi osa haastatelluista kertoi aikataulujensa olevan niin tiukkoja, etteivät he ehtisi jäädä katselemaan työnäytöksiä. Jotkut haastatellut olivat katsoneet työnäytöksiä jossakin muualla, mm. Kierikki-keskuksessa sekä Soinissa Wanahan ajan päivillä. Kallioniemen työnäytöksistä

kehotettiin tekemään videoita YouTubeen, jotta ne saisivat lisää julkisuutta. Yleisesti oltiin kiinnostuneita työnäytöksistä ja niitä haluttiin katsoa.

”Kyllä kiinnostaa ja on tullu itelläkin kokeiltua pärekaton tekoa [...] ja riu-kuaitaa tehny, isä opetti ennen vanhaan, oon maalta kotosin.” (Haastattelu 8)

Vain kaksi haastateltua sanoi suoraan, etteivät ne kiinnosta heitä. Syyksi kerrottiin lähinnä se, että joka kesä oli tervannut omaa venettä tai käytännön työtä oli tehnyt jo liian paljon elämän aikana. Useat haastatellut sanoivat työnäytösten olevan hyvä idea, jos on aikaa, ja arvelivat niiden houkuttelevan ihmisiä museo-alueelle. 15 haastateltua halusi ehdottomasti katsella työnäytöksiä Kallioniemessä ja kuusi heistä halusi itse osallistua niihin. Eräs haastateltu, joka oli vierailut Päätaloviikolla useita kertoja, oli osallistunut mm. veneen tervaukseen. Edellisenä kesänä hän oli katsellut pärekaton tekoa Kallioniemessä ja kertoi saaneensa siitä uusia ”kikkoja”. Toinen Päätaloviikolla ahkerasti käynyt mies kertoi myös katselleensa pärekaton tekoa. Tällä kertaa hän oli saapunut Jokijärvelle katselmaan PÖLKKY Pöllinparkkuun MM-kilpailuja ja kertoi yöpyneensä Saijan Lomakartanossa. Eräs haastateltu oli lukenut työnäytöksistä Päätaloviikon esitteestä, mutta ei kuitenkaan ollut käynyt katsomassa niitä, koska muuta ohjelmaa oli niin paljon viikon aikana.

5.12 Paras käyntikohde Taivalkoskella

Kyseltäessä Kallioniemen vierailijoilta heidän tietouttaan Taivalkosken käyntikohteista ylitse muiden nousi Jalavan kauppa ja pirtti. 11 haastateltua kertoi käyneensä siellä, monet ruokailemassa. Paikka tiedettiin myös Päätalon kirjojen pohjalta. Neljä haastateltua ei tuntenut lainkaan Taivalkoskea. Kuusi haastateltua mainitsi Saijan Lomakartanon ja viisi henkilöä piti Päätaloviikkoa erinomaisena käyntikohteena. Jotkut liittyivät Taivalkoskeen yleisesti puhtaan luonnon ja kalastuksen sekä Pölkky-teatterin, Pöllinparkkuun MM-kilpailujen kyltti oli huomattu ja kotiseutumuseolla oli käyty. Yksittäisiä mainintoja tuli monille muille kohteille.

Taivalkosken käyntikohteisiin liittyen haastatteluissa kyseltiin, mihin vierailijat olisivat menneet, jos Kallioniemi olisi sattunut olemaan suljettu. Yhdeksän haasta-

teltua olisi kierrellyt ja katsellut Kallioniemen pihapiirissä, koska rakennuksia on kuitenkin mahdollista katsella ulkopuolelta. Haluttiin ihaila kaunista järvimaisemaa. Kuusi ohikulkijaa olisi vain jatkanut matkaansa. Kaksi haastateltua olisi mennyt Saijaan joko syömään tai yöpymään, yksi pariskunta olisi lähtenyt kiertämään Simosenpolun ja yksi pariskunta olisi mennyt Pölkky-teatterille ensi-iltaan. Jokin kirkonkylän nähtävyys kiinnosti ja tulipa mainittua kirkonkylän Pikku-Kalle –pubikin. Kaikki haastatellut eivät osanneet vastata tähän.

Eräs haastateltu pariskunta kertoi yöpyneensä joskus Hotelli Herkossa kirkonkylällä ja kritisoi hotellihuoneiden karuutta. He kaipasivat seinille Päätaloon liittyviä tauluja, koska oltiin Päätalon pitäjässä. Muuten he pitivät kirkonkylän sijaintia Oulu-Kuusamo –tien varrella matkailullisesti mainiona. Keskustelussa toinen pariskunta oli pettynyt siihen, ettei Herkossa saanut edes Päätaloviikolla illalla ruokaa. He olisivat syöneet illallista Herkonmäen kesäteatterin ensi-illan jälkeen, mutta joutuivat menemään nälkäisinä nukkumaan.

6 KEHITTÄMISEHDOTUKSET TUTKIMUSTULOSTEN POHJALTA

Tässä kappaleessa kerrotaan haastattelujen pohjalta esiin tulleita kehittämisehdotuksia Kallioniemen museon ja Pääatalo-keskuksen näyttelyn tunnettavuuden nostamiseksi ja vierailijamäärän kasvattamiseksi. Haastatteluissa kävi ilmi, että kysymys toimenpiteistä Kallioniemen museon ja Pääatalo-näyttelyn toiminnan kehittämiseksi osoittautui vaikeaksi, joten läheskään kaikki vierailijat eivät osanneet siihen vastata. Moni henkilö olisi halunnut lisää aikaa asian miettimiseen. Toisaalta vannoutuneet Pääatalo-fanit eivät halunneet paikkoihin mitään lisää. Heidän mielestään mitään ei kannattanut ottaa poiskaan.

”Van se on vaen, että ketä kiinnostaa, niin se tulloo.” (Haastattelu 4)

Keskustelu keski-ikäisen naisen kanssa:

”Perusjuttu täällä on Kalle, tämä ei kaipaa hulvatonta happeninkiä [...] tulee säilyä sielun lepo ja hyvä mieli, sallitusti rauhallista ja hiljaista, slow life.” (Kenttäpäiväkirja 8.7.2016)

6.1 Yhteenveto

Yhteenvedossa tarkastellaan vierailijoiden esittämiä suosituimpia kehittämisehdotuksia sekä joitakin omia ehdotuksiani. Lisäksi yksittäisiä kehittämisehdotuksia tuli runsaasti. Kallioniemi-Säätiö saa itse ratkaista kyseisten ehdotusten toteuttamiskelpoisuuden. Toivottavasti ehdotuksista on hyötyä Kallioniemi-Säätiölle heidän kehittämis- ja markkinointisuunnitelmassaan.

6.1.1 Eläimiä Kallioniemeen

Haastatteluissa kävi yleisimmin ilmi, että Kallioniemeen kaivattiin eläimiä. Ehdotuksina oli lampaita, vuohia, pari vasikkaa ja joitakin itäsuomenkarjan lehmiä eli kyyttöjä. Perusteluna ehdotukselle oli mm. se, että eläimet toisivat uutta vetoa ja samalla vetäisivät lapsiperheitä museoalueelle. Kallioniemi saataisiin

tällä tavalla entistä elävämmän näköiseksi. Näyttäisi siltä kuin siellä asuttaisiin. Mainittiin lisäksi, että eläimet toisivat lisää maalaisromantiikkaa alueelle ja lasten aika kuluisi paremmin. Eräs haastateltava kertoi omia kokemuksiaan siitä, kuinka lapset tykkäävät rapsutella pieneläimiä.

Kallioniemen pihapiiri on laaja, joten siinä olisi tilaa eläimillekin. Sinne voisi ehkä rakentaa siirrettävän aitauksen parille lampaalle, jotka samalla toimisivat ruohonleikkureina. Aitaukseen tulisi rakentaa lisäksi kunnollinen säänsuoja eläimille. Lampaiden papanat eivät selvästi erotu ruohikosta. Turistien ilona voisi olla myös pari kaakattavaa kanaa. Kukon kiekuminen toisi paikalle kaivattua maalaisromantiikkaa ja elävyyttä. Kun paikka olisi lasten suosiossa, voitaisiin kenties järjestää erityinen lasten päivä Kallioniemessä. Mallia voitaisiin ottaa mm. Suomensalmen Kotiseutumuseolta, jossa järjestettiin kesällä 2016 toisen kerran Lasten päivä satutunteineen ja muine ohjelmineen. Käpylehmiä teko ja vanhojen esineiden tunnistaminen voisivat olla elämyksiä lapsille.

6.1.2 Rauhallista soutelua sekä kalastus- ja maastoretkiä

Monet Kallioniemen vierailijat kaipasivat vesistöön liittyviä aktiviteetteja. Joku kaipaili Jokijärven Lomien Ukko-Majava –alusta, joka aiemmin kuljetti matkailijoita Jokijärvellä katselemassa Päätalon kirjoista tuttuja paikkoja. Toisaalta haluttiin yksinkertaisia soutu- ja kalastusretkiä Kallioniemen rannasta. Soutajana tulisi kuitenkin olla henkilö, joka osaa kertoa järven maisemista. Lisäksi oltiin kiinnostuneita kalastusretkistä ja veneilymahdollisuuksista Jokijärveltä edelleen Tyräjärvelle asti. Toisaalta Kallioniemen oppaan mukaan Jokijärven Lomista voi vuokrata soutuveneitä. Myös läheisen Saijan Lomakartanon palveluihin kuuluvat melominen ja kalastaminen. Eräs henkilö kehotti Jokijärven Lomia päivittämään nettisivunsa ja esitteensä, koska niissä edelleen kerrottiin Ukko-Majavasta.

Kallioniemen rannasta voisi järjestää soutu- ja kalastusretkiä, jotka olisivat vierailijoille mieleenpainuvia elämyksiä. Soutaja voisi esittää roolivaatteissaan jotakin Päätalon kirjojen henkilöä, jolloin vierailija kokisi monen haastatellun ihastelemaa Riitun ja Herkon henkeä pystyessään liikkumaan samoilla paikoilla kuin Päätalon perhe

aikoinaan. Herkon venettä tervataan joka kesä, joten se voitaisiin myös laskea vesille vierailijoiden iloksi. Retken päätteeksi voisi keittää rannassa nokipannukahvit, jotka nautittaisiin lämpimien lättöjen kera.

Kuva 7. Herkon vene, ranta-aitta ja Uneutettu vonkamies katselemassa järvelle (kuva Riitta-Liisa Huttu)

Eräs haastateltu ehdotti katosta tervattavan veneen päälle, koska sade voi sotkea tervaussuunnitelmat veneen ollessa paljaan taivaan alla. Hän myös ehdotti panostusta retkeilyyn ja Simosenpolun lisäksi lisää merkittyjä ja kirjojen henkilöiden mukaan nimettyjä reittejä maastoon.

6.1.3 Mahdollisuuksia tunnettavuuden lisäämiseksi

Haastatteluissa ilmeni, että Ranuan eläinpuistossa ei löytynyt minkäänlaisia esitteitä Kallioniemestä ja Pääatalo-näyttelystä. Sen sijaan esim. Pudasjärvi ja Rova-

niemi olivat siellä hyvin esillä. Haastateltu ranualainen pariskunta kaipasikin jonkinlaista lähikuntien yhteismainosta. Kaikki ihmiset eivät välttämättä käytä Internetiä kovin paljon, joten pitäisikö panostaa lisää esitteiden levittämiseen lähikuntiin? Ranua sijaitsee entisen Lapin läänin puolella suhteellisen lähellä Taivalkoskea. Voittaisiin panostaa lisää lähialuematkailuun jakamalla esitteitä kaikkiin lähikuntiin, joista on ajallisesti mahdollista tehdä päivämatkoja Taivalkoskelle.

Melko yleisesti haastatellut kritisoivat opasteiden puutteita tai antoivat niihin parannusehdotuksia. Monet ihmiset haluavat kahvitella tai ruokailla persoonallisissa paikoissa, ja mm. Jalavan kaupan ja pirtin miljööstä kehuttiin. Esteettisessä ja romanttisessa ympäristössä ruokailu on enemmän kuin pelkkä ruokailu. Kaikki haastatellut eivät tieneet mahdollisuudesta kahvihetkeen Kallioniemessä. Jokijärventien varteen ehdotettiin Kallioniemeä mainostavaa isoa, persoonallista kylttiä tekstillä ”Kahvittele Päätalon maisemissa” tai ”Istahapa kahvittelemaan Päätalon maisemiin”. Haastatellut luulivat persoonallisen mainoksen luonnonkauniissa ympäristössä vetävän paikalle ihmisiä, jotka haluavat uusia elämyksiä.

Kallioniemen Museopuodissa voisi monipuolistaa valikoimaa kahvien kanssa tarjottavien tuotteiden suhteen. Toisiko kahvilaan panostaminen uusia asiakkaita tutustumaan museoalueeseen? Kannattaisiko tarjolla olla myös jotain pientä ja suolaista kahvin kanssa? Nyt on ollut tarjolla kotona leivottuja pullia, mutta makeiden kahvileipien valikoimaa voisi laajentaa vaikka perinteisillä kampanisuilla. Voittaisiin panostaa perinteisiin taivalkoskelaisiin leivonnaisiin.

Opasteita ja tienviittoja tulisi parantaa yleisesti. Kirkonkylältä päin tullessa tienviitta Päätalon-näyttelyyn jää melkein männyn oksan taakse, ja usea henkilö kertoi ajaneensa vahingossa risteuksen ohi ensimmäisellä kerralla. Päätaloviikolla oli erillinen iso opasteviitta lukijatapahtumaan, joten se ei varmaan jäänyt huomaamatta. Keskustelussa keski-ikäisen tukholmalaisen miehen kanssa hän kaipasi viittoihin myös englanninkielistä opastusta. Tällöin ulkomaalaiset henkilöt löytäisivät mm. kirjaston helposti halutessaan käyttää kirjaston tietokoneita. He voisivat samalla kiinnostua samassa rakennuksessa olevasta Päätalon-näyttelystä.

Matkailijat käyvät myös Taivalkosken hautausmaalla Kaakkurivaaralla etsimässä Päätalon suvun hautoja. Keski-ikäinen taivalkoskelainen mies valitti keskustelus-

sa sitä, että opastus haudoille on surkea eikä hautoja löydä. Asia tarkastettiin paikan päällä. Siunauskappelin lähellä lasivitriinissä oli todellakin haalistunut paperi, jossa oli epämääräinen kartta hautojen sijainnista. Hautoja ei löytynyt kartan perusteella, ja samalla tarjoutui mahdollisuus havainnoida erästä matkailijaparikuntaa, joka yritti löytää haudat siinä kuitenkaan onnistumatta. Asiasta voisi ainakin kertoa Taivalkosken seurakunnalle, jos asia kuuluu heidän hoidettavakseen.

Ulkopaikkakuntalaisen on vaikea osata hautausmaalle huonon viitoituksen vuoksi. Haastateltaessa keski-ikäistä pariskuntaa Päätaloviikolla he kertoivat olleensa menossa viikon ohjelmaan kuuluneelle kulttuurikierrokselle hautausmaalle, mutta he eivät olleet osanneet sinne. ”*Sinne oli aivan onneton opastus.*” Sen takia he olivat tulleet Kallioniemeen. Pitäisikö edes Päätaloviikon ajaksi laittaa isokokoinen kyltti hautausmaan risteyksiin, jotta tällaiselta välttyttäisiin? Kulttuurimatkailu ja Päätalo ovat Taivalkoskella hyvin tärkeässä asemassa, joten kaiken pitäisi sujua joustavasti, myös eri toimijoiden yhteistyössä. Haastatteluissa ja keskusteluissa ilmeni myös yhteistyön merkityksen ymmärtäminen matkailun kehittämisessä.

Keskustelu keski-ikäisen, helsinkiläisen naisen kanssa:

”Pitäisi keksiä joku hyvä teema, mitä elämä on ollut nimeltään täällä Kallioniemessä. Monenlaiset ja –ikäiset ihmiset ympäri Suomea miettimään tätä. Kutsutaan tänne joku tarkasti valittu testiryhmä, siitä juttua lehtiin ja nettiin tarinoilla höystäen, mitä hullumpia juttuja Kallioniemestä ja Jokijärveltä.” (Kenttäpäiväkirja 8.7.2016)

6.1.4 Päätaloon liittyvien tapahtumien keskittäminen

Haastatteluissa useat ihmiset toivoivat Päätaloon liittyvien tapahtumien keskittämistä Jokijärvelle, koska erityisesti vanhemmat ihmiset eivät välttämättä jaksakaan käydä kahdessa eri paikassa, kuten kirkonkylällä näyttelyssä ja Jokijärvellä mu-

seossa. Yksi haastateltu korosti Pääatalon kotipaikan olevan ykköskohteen. Kallioniemeä pidettiin ytimenä, josta löytyy kirjojen ympäristö ja kaikki historia.

”Pitäskö tänne keskittää enämpi [...] nyt liian hajallaan [...] koulurakennuksessa ja Pölkky-teatterissa [...] nykyihmiset ei välttämättä lähe molempiin.” (Haastattelu 12)

Pääatalo-näyttelylle on ehkä vaikea löytää sopivia tiloja Jokijärveltä ja näyttelyn siirto vaatisi omat investointinsa. Olisiko näyttely kuitenkin mahdollista siirtää Jokijärven koululle? On ymmärrettävää, että jotkut henkilöt haluaisivat näyttelyn sijaitsevan Kallioniemen läheisyydessä, ja ehkä kävijämäärä olisi suurempi, jos näyttely sijaittisi Jokijärvellä. Haastatelluista eivät kaikki olleet koskaan käyneet Taivalkosken kirkonkylällä, joten näyttely oli heillä jäänyt näkemättä osin sen vuoksi. Muutamat henkilöt olivat käyneet Jokijärven koululla olevassa kesänäyttelyssä ja pitäneet siitä. Näyttelyssä työskennelleitä oppaita keuhuttiin. Toisaalta kaksi eri näyttelyä aiheutti sekaannusta, ja jotkut ihmiset luulivat Pääatalo-näyttelyllä tarkoitettavan juuri koululla sijaitsevaa näyttelyä.

6.1.5 Muita vierailijoiden kehittämisehdotuksia

Eräs haastateltu pariskunta kertoi käynnistään Särestöniemi-museossa ja siellä pyörineestä elokuvasta, joka kertoi taiteilija Reidar Särestöniemestä. He kysyivät, olisiko Kallioniemessä tarvittaessa mahdollista esittää filmiä Kalle Pääatalosta, hänen haastatteluaan tms. Heidän mukaansa nuorten eläessä digitaalisessa maailmassa he voisivat näin tutustua Pääataloon. Yleisesti he painottivat Pääatalon monipuolista markkinointia sosiaalisessa mediassa juuri nuorten vuoksi.

Eräs nuorempi mies ehdotti aidonnäköistä Kalle-vahanukkeja istumaan pirtin keinuoliin tai nurkkaan, koska kaikki ihmiset eivät edes tiedä, minkä näköinen Kalle Pääatalo on ollut. Hän myös kaipasi pientä aittamajoitusmahdollisuutta Kallioniemen lähistölle. Keski-ikäinen mies pilke silmäkulmassa ehdotti sahtiteltaa Kallioniemeen ja nuorehko mies uimarantaa. Innokas Pääataloviikon kävijä kaipasi lisää vaihtelevuutta näyttelyihin sekä kirkonkylällä että Kallioniemessä ja monipuolisia työnäytöksiä. Keski-ikäinen nainen haaveili 20-vuotishääpäivän vie-

tosta Kallioniemessä pukeutuneena sen ajan ihmisten vaatteisiin ja elävänsä viikonlopun siellä entisajan olosuhteissa. Hän myös ehdotti mahdollisuutta viettää häitä museoalueella, koulujen luokkaretkiä sekä järjestöjen retkiä sinne.

Jotkut haastatellut esittivät hyvin pieniä parannuksia, mm. sääskiöljyä kaivattiin myyntiin Museopuotiin. Eräs Saijassa yöpynyt nainen olisi halunnut illalla kävellä museon pihapiirissä, mutta ei ollut pystynyt, koska sääskiä oli niin paljon. Keski-ikäinen mies ehdotti Päätalon kirjan lukua iltanuotiolla. Jos tämä toteutuisi, hän toisi heti kehitysvammaisen, mielellään lukemista kuuntelevan tyttärensä paikalle. Yleisesti oltiin sitä mieltä, että saadaanpa mikä tahansa tapahtuma järjestettyä, siinä samalla vieraat käyttävät Museopuodin palveluja, ainakin ostavat kahvia.

Päätaloviikolla keskusteluissa muutamien ihmisten kanssa eräs pariskunta kaipasi Kallioniemeen karaokea tai yhteislaulua. Aluksi he olivat kuunnelleet Sahan Poikien musisointia, Möllärivarttia ja tehneet tuohitöitä, mutta heidän mielestään ohjelmaa olisi vielä voinut jatkaa. Eläkeläismies kaipasi kiertoajelua kirjojen maisemissa ainakin Päätaloviikolla ja ehdotti kulkuneuvoksi traktoria peräkärryn kanssa. Tämä olisi idyllistä, mutta ei luultavasti täyttäisi kaikkia turvallisuusmääräyksiä. Ainakin Päätaloviikon ajalle kaivattiin yleisesti kirjoista tuttujen talojen merkitsemistä selvin kyltein, jotta vierailijat voivat löytää ne halutessaan helposti. Haastateltu nainen kertoi heidän etsineen Kummun Kallen taloa ja kirkonkylällä Lehon Porvarin kauppaa.

Kallioniemeen kaivattiin lisää päätalolaisia hahmoja. Päätaloviikolla vierailijat katselivat yhtenä päivänä näyttelijän rooliesityksiä, mutta olisiko mahdollista järjestää tällaista useammin kesän aikana? Missähän lie Riitu kuivattanut pyykkiiään? Eräs haastateltu nainen ehdotti pyykkinarujen vetämistä ja pyykkiä narulle.

”Näyttäsi niin ku joku siellä asusi.” (Haastattelu 1)

Keskustelussa Päätaloviikolla kahden keski-ikäisen naisen kanssa he kaipasivat Kallioniemeen lisää vanhojen työtapojen esittelyjä. Haluttiin katsoa kehräystä alusta asti, kirnuamista sekä vastan tai luudan tekoa. He kertoivat nähneensä kyseisiä asioita muissa museoissa.

6.1.6 Omia kehittämisehdotuksiani

Kallioniemen lipun myynnin tulisi olla aina sisääntuloveräjällä. Museoalueelle voi helposti päästä oppaan huomaamatta ilman lippua, koska lipun myynti on Museopuodissa. Jos työvuorossa on vain yksi opas, hän ei välttämättä ehdi kontrolloida Museopuodista käsin kaikkia ihmisiä. Ainoastaan Päätaloviikolla oli nimenomaan lipun myyntiin palkattu henkilö. Haastattelussa eräs henkilö mainitsi ”*Ei tämä mikään rahasampo varmasti ole*”, joten olisi tärkeätä saada kaikki lipputulot talteen, koska museon ylläpitämisestä on omat kulunsa. Haastatteluissa huomasi, etteivät kaikki haastatellut tienneet pääsylipun hintaa, joten he eivät olleet ostaneet sitä. Hämmentyneet ilmeet paljastivat myös saman asian. Tehokas lipun myynti tarkoittaisi sitä, että paikan päällä olisi aina kaksi opasta.

Kallioniemen pihapiirissä on monenlaisia kasveja, joten opastettu kasviretki voisi kiinnostaa kaikenikäisiä ihmisiä. Kaunis ympäristö on yksi Kallioniemen vetovoimatekijä, jota kannattaisi hyödyntää vielä enemmän. Alue voisi soveltua lintujen bongaamiseen ja villiyrttikursseihin. Monilla paikkakunnilla järjestetään vuosittain Pohjoismaisen luonnonkukkien päivän opastettuja kasviretkiä. Päivällä on vuosittain vaihtuva teemalaji, ja retken avulla halutaan herättää kiinnostusta luonnon kasveihin sekä edistää kasviharrastusta ja –tuntemusta. Kasvien tunnistamisessa auttaa mm. nettisivu <http://luontoportti.com/suomi/fi/kukkakasvit/>. Koko perhe voisi tulla yhdessä tällaisille retkille Kallioniemeen. Samalla ehkä lapsetkin kiinnostuisivat Kallioniemestä ja Museopuoti voisi kasvattaa myyntiään. Retkeä voitaisiin laajentaa suuremmalle alueelle, kuin pelkkään pihapiiriin, mutta retken päätteeksi kokoonnuttaisiin Kallioniemeen kahvittelemaan ja mehun juontiin. Halukkaat voisivat ostaa makkaroita ja mahdollisesti itse paistaa niitä. Tarpeen mukaan järjestettäisiin maksullinen opastuskierros.

Kallioniemeen voitaisiin järjestää jo aiemmin mainittu erityinen lastenpäivä kesän aikana, jolloin perheen pienimmille järjestettäisiin satutuokioita, käpylehmiä tekoa sekä muuta askartelua ja heille esiteltäisiin Kallioniemeä esineistöineen lapsia kiinnostavalla tavalla. Voitaisiin järjestää yhteislaulutuokio, jossa laulettaisiin

vanhoja suomalaisia lasten- ja kansanlauluja. Vanhojen esineiden tunnistamiseksi järjestettäisiin kilpailu, jossa olisi pieniä palkintoja. Pienet arpajaiset voisivat olla yksi mahdollisuus. Lapsille kerrottaisiin, mitä Kalle Päätaalo on touhunnut Kallioniemessä pikkupoikana. Saataisiinko näin lisättyä kiinnostusta historiaa ja museoita kohtaan? Lapsiin voisi iskeä elinikäinen kipinä vierailta museoissa. Aikuisillekin voisi olla ohjelmaa, mm. saappaan heittoa, perunankuorintakilpailua, tikan heittoa tms.

Kallioniemen parkkipaikalla on siistit ulkovessat miehille ja naisille. WC-käynnin jälkeen on mahdollista puhdistaa kädet käsidesillä. Kaikki haastatellut pitivätkin Kallioniemeä siistinä paikkana. Vessojen viereen voitaisiin järjestää kunnollinen käsienpesumahdollisuus. Tähän tarvittaisiin yksinkertaisesti hanallinen vesikanisteri ja nestesaippuaa. Tämän lisäksi olisi omassa telineessään paperisia käsipyyhkeitä ja roskakori. Olen itse nähnyt tällaisen käsienpesumahdollisuuden Suomussalmen Hiljaisella kansalla ja se on aivan toimiva järjestely.

Kallioniemessä opastavien henkilöiden tulisi erottua selvästi suuremmasta ihmisjoukosta. Heillä voisi olla rinnassaan selkeä kyltti, jossa lukee OPAS ja kyseisen henkilön nimi. Haastatteluissa ilmeni, että ihmiset eivät välttämättä huomaa opaita, vaikka he pukeutuvat vanhanaikaisiin vaatteisiin.

7 POHDINTA

Luvussa pohditaan opinnäytetyön eettisyyttä, luotettavuutta, tavoitteita ja tuloksia. Kvalitatiivisen tutkimuksen ollessa kyseessä ei tuloksia kuitenkaan voida yleistää.

7.1 Eettisyys

Toimeksiantajan ja tutkijan on noudatettava tiettyjä eettisiä sääntöjä. Lisäksi tutkijalla on omat eettiset velvoitteensa yleisöä ja yhteiskuntaa kohtaan. Tutkimustulosten on oltava luotettavia ja niitä saa käyttää vain toimeksiantajalta saatuihin tarkoituksiin. Tutkimuksessa tutkittavat antavat henkilökohtaisen suostumuksensa tutkintaan. Virheellisiä tulkintoja sekä tulosten väärinkäyttöä on pyrittävä esittämään ennakoivasti. Muihin tarkoituksiin kohdistettua tutkimustoimintaa ei pidä esittää omana tutkimuksena. Tieteen pelisääntöjä on noudatettava. (Kempainen & Malinen 2016, 23.)

Hyvä tieteellinen käytäntö määritellään myös tiedeyhteisön tunnustamien toimintatapojen noudattamiseksi sekä yleiseksi huolellisuudeksi ja tarkkuudeksi tutkimustyössä ja tuloksia esitettäessä. Muiden tutkijoiden työ ja saavutukset on huomioitava asianmukaisesti, omat tulokset tuotava julki oikeassa valossa sekä tieteen kontrolloitavuuden ja avoimuuden periaatteita kunnioitettava. (Tuomi ym. 2006, 130.)

Kallioniemessä haastateltujen henkilötietoja ei kysytty haastattelun aikana, joten haastattelut toteutuivat anonymisti. Haastatellut osallistuivat haastatteluihin vapaaehtoisesti, ja heiltä kysyttiin lupa haastatteluiden nauhoittamiseen. Haastattelutilanteessa kunnioitettiin haastateltujen vastauksia, joita he saivat kertoa omin sanoin ilman haastattelijan johdattelua. Haastattelu voitiin keskeyttää tarvittaessa. Lisäksi haastatelluille kerrottiin aluksi opinnäytetyön toimeksiantajasta ja siitä,

että haastatteluaineistoa käytettiin vain opinnäytetyötä varten. Haastatteluaineisto hävitettiin analysoinnin jälkeen asiallisesti nauhoitukset tuhoamalla sekä litteoitu aineisto polttamalla.

7.2 Luotettavuus

Tutkimustoiminnassa on pyrittävä välttämään virheitä, minkä vuoksi yksittäisen tutkimuksenkin luotettavuus on arvioitava. Kvalitatiiviseen tutkimukseen kuuluu useita erilaisia tutkimusperinteitä, joten sen luotettavuuden mittaamisesta löytyy erilaisia käsityksiä. Osittain tämän takia kvalitatiivisen tutkimuksen oppaat korostavat eri asioita tutkimuksen luotettavuutta tarkasteltaessa. Pohdittaessa laadullisen tutkimuksen luotettavuutta tulevat pian esille kysymykset totuudesta ja objektiivisesta tiedosta. Lisäksi kannattaa pohtia, onko laadullisessa tutkimuksessa edes olemassa yksiselitteisiä käsityksiä liittyen tutkimuksen luotettavuuteen. Laadullisen tutkimuksen luotettavuuden kriteereinä voidaan pitää luotettavuutta, siirrettävyyttä, riippuvuutta ja vahvistettavuutta. (Tuomi ym. 2006, 131 – 137.)

Luotettavuudella tarkoitetaan mm. sitä, että tutkijan käsitteellistäminen ja tulkinta vastaa tutkittavien käsityksiä (Tuomi ym. 2006, 136). Opinnäytetyöhön kuuluvissa haastattelutilanteissa sekä haastattelijan että haastateltavan on ymmärrettävä aihe samalla tavalla. Haastattelija voi täsmentää kysymyksiä tarvittaessa varoen haastateltavan johdattelemista vastauksissaan tiettyyn suuntaan. Haastattelijan omat mielipiteet eivät saa vaikuttaa haastateltavan vastauksiin.

Laadullisen tutkimuksen luotettavuuden tarkastelu siirrettävyyden kautta tarkoittaa mahdollisuutta siirtää tutkimustuloksia tietyin ehdoin toiseen tutkimusympäristöön. Ympäristön samankaltaisuus mahdollistaa siirrettävyyden, mutta on muistettava välttää yleistyksiä. (Tuomi ym. 2006, 136.) Valmis opinnäytetyö toimitetaan Kallioniemi-Säätiölle, joka saa hyödyntää sitä tulevaisuudessa vapaasti omien tarpeidensa mukaan.

Riippuvuudella tarkoitetaan mm. sitä, että tutkijan on otettava mahdollisuuksien mukaan huomioon tutkimukseen ennustamattomasti vaikuttavat tekijät (Tuomi ym. 2006, 136 – 137). Esimerkiksi kylmä ja sateinen kesä voi vähentää vieraili-

jamääriä ulkomuseoissa. Kesä 2016 oli kuitenkin suhteellisen lämmin, joskin väliillä sateinen, joten sää tuskin paljon vaikutti Kallioniemen kävijämääriin. Päätaloviikon tapahtumisessa huomasi kuitenkin, että sateen sattuessa ihmiset saattoivat lähteä aiottua nopeammin pois Kallioniemestä.

Vahvistettavuudella voidaan mitata mm. vahvistuvuutta, eli muiden vastaavaa ilmiötä tarkastelleiden tutkimusten antamaa tukea tehdyille tulkinnoille (Tuomi ym. 2006, 137). Opinnäytetyötä tehdessäni tarkastelin joitakin maisterintutkielmia sekä toisia opinnäytetöitä, joissa oli keskitytty museopalveluiden kehittämiseen museoiden ja näyttelyiden vetovoiman lisäämiseksi.

Eräs laadullisen tutkimuksen luotettavuuden kriteeri on aineiston saturaatio, jolloin haastateltujen vastaukset alkavat toistaa itseään ja saavutetaan kylläätymispiste (Kananen 2010, 70 – 71). Opinnäytetyön haastatteluaineiston kerääminen lopetettiin samojen kehittämissuositusten alkaessa toistua.

Luotettavan laadullisen tutkimuksen tekemiseen tutkija tarvitsee tarpeeksi aikaa (Tuomi ym. 2006, 139). Opinnäytetyön aihe varmistui keväällä 2015 toimeksiantajan yhteydenotolla. Opinnäytetyön suunnitteluvaihe aloitettiin vuoden 2015 lopulla aiheeseen liittyvään kirjallisuuteen ja muuhun materiaaliin perehtymällä. Aiheanalyysi valmistui lokakuussa 2015, ja opinnäytetyösuunnitelman esitys oli helmikuussa 2016. Kallioniemen museon ollessa avoinna 17.6. – 31.8.2016 haastattelujen tekemiselle ja havainnoinnille jäi tarpeeksi aikaa. Haastatteluaineiston litterointi suoritettiin sanatarkasti tämän vaiheen viedessä runsaasti aikaa. Valmis opinnäytetyö esitettiin lokakuussa 2016. Yllättävää oli, että haastatteluissa kertyi paljon ennalta arvaamatonta ja hyödyllistä tietoa tutkimuksen kannalta haastateltujen kertoessa asioista omin sanoin. Haastateltujen pienen määrän vuoksi tutkimustulosten yleistä on syytä välttää.

7.3 Tavoitteet ja tulokset

Vierailijoiden haastatteluihin perustuvan asiakastutkimuksen kautta haluttiin löytää kehittämissuosituksia Kallioniemen museoon ja Päätalo-näyttelyyn. Haastat-

telujen ja keskustelujen pohjalta näyttää siltä, että Kalle Pääatalo vetää edelleen ihmisiä Kallioniemeen ja Pääatalo-näyttelyyn. Ilman Pääataloa Kallioniemi on vain talo muiden joukossa. Kallioniemi on Pääatalon lukijoille ykköskäyntikohde Taivalkoskella ja samalla kaiken ydin, josta konkreettisesti löytyy kirjoihin liittyvä historia ja ympäristö. Pelkkään museollisuuteen panostaminen ei auta, vaan Kallioniemeä on edelleen markkinoitava Pääatalon lapsuuskotina. Toisaalta Pääatalo-näyttelyn markkinointia täytyy tehostaa, koska kyseinen kohde oli monille ihmisille täysin tuntematon.

Vaikeutena kehittämissuhteiden löytämisessä oli monien vierailijoiden tyytyväisyys Kallioniemen nykytilaan. Vannoutuneet Pääatalon lukijat mainitsivat Kallioniemen sielun, jonka ei haluttu kärsivän minkään uudistuksen vuoksi. Haastatteluissa ja keskusteluissa yllätti se, että Pääatalon lukijakunnasta löytyy myös nuoria ja nuorehkoja ihmisiä. Kallioniemen ja Pääatalo-näyttelyn tulevaisuuden kannalta lukijasukupolvien vaihtuminen on erinomainen asia.

Opinnäytetyön onnistumista arvioidaan palaverissa Kallioniemi-Säätiön kanssa. Kehittämissuhteita löydettiin, ja Kallioniemi-Säätiö saa ratkaista niiden käyttökelpoisuuden.

Yleisesti voidaan kertoa kesän 2016 Pääataloviikon onnistuneen hienosti. Viikko keräsi ennätysyleisön, eli yli 8 200 henkilöä viime vuosien kävijämäärän ollessa keskimäärin 6 500 henkilöä. Tapahtumien lisäksi Pääataloviikon näyttelyissä kävi 2 900 henkilöä. (Koillissanomat 15.7.2016, 3.) Noin 4 200 asukkaan Taivalkoskella kyseessä on merkittävä tapahtuma kulttuurimatkailun kannalta, johon kannattaa panostaa voimakkaasti Taivalkosken jäädessä usein isojen matkailupitäjien varjoon.

Kuva 8. Möllärvarti Kallioniemessä 5.7.2016 (kuva Aini Vääräniemi)

LÄHTEET

Development of the Museum Definition according to ICOM Statutes 2007-1946. Viitattu 27.4.2016. http://archives.icom.museum/hist_def_eng.html.

Edu.fi – Museopedagogiikka. Viitattu 27.4.2016.

http://www.edu.fi/perusopetus/historia_yhteiskuntaoppi/museopedagogiikka.

Einola, J. 2015. Museo – köydenvetoa tiedon ja elämyksien välillä. Pro gradu – tutkielma. Jyväskylän yliopisto, humanistinen tiedekunta, taiteiden ja kulttuurin tutkimuksen laitos.

Ek, A-K. 2012. Elävä museo. Toimintamalleja avuksi museoiden yhteistyöhön. Elävä Eteläkarjalainen Museoympäristö –hanke 11/2012. Viitattu 20.12.2015. <http://www.lappeenranta.fi/loader.aspx?id=eadc77f1-d159-4164-a7ad-4787113a5748>.

Elämän vonkamies - DVD - Elokuvat – CDON.COM. Viitattu 2.12.2015. http://cdon.fi/elokuvat/e1%c3%a4m%c3%a4n_vonkamies-33965670.

Eskola, J. Mobiiliopastusta Taivalkoskelle. Koillissanomat 30.3.2016.

Eskola, J. & Suoranta, J. 2000. Johdatus laadulliseen tutkimukseen. 4. painos. Jyväskylä: Gummerus kirjapaino Oy.

Falk, J. & Dierking, L. 2013. Rethinking Museums from a Visitor's Perspective. The Interactive Museum Experience. Ing. Ruben Smit MA. Viitattu 28.4.2016. <http://www.slideshare.net/RubenSmit/museum-experience-as-defined-by-john-falk-lynn-dierking-2013>.

Grönroos, C. 2010. Palvelujen johtaminen ja markkinointi. 4. painos. Juva: WS Bookwell Oy.

Hakomäki, R. Kotiseututyön merkitys. Karkkilan Kotiseutuyhdistys ry. jäsenlehti 8/2002.

Hirsjärvi, S. & Hurme, H. 2001. Tutkimushaastattelu. Teemahaastattelun teoria ja käytäntö. Helsinki: Ympäristöpaino.

Hirsjärvi, S., & Remes, P. & Sajavaara, P. 1997. Tutki ja kirjoita. 3. painos. Tampere: Tammer-Paino Oy.

Hoikkala, A. 2015. Kallioniemi-Säätiön asiamies Anne Hoikkalan sähköpostiviesti 17.11.2015.

ICOM:in museomääritelmä. Museot.fi. Viitattu 1.11.2015.

<http://www.museot.fi/mikamuseo/icom>.

Ilmonen, K. 2016. Kulttuuriperintö maaseudun matkailuyritysten tuotteissa ja palveluissa. Viitattu 4.6.2016. <https://www.chydenius.fi/tutkimus/julkaisut>.

Jokijärven kyläseura ry/Jokijärven kyläseura. Viitattu 2.5.2016.

<http://www.jokijarvi.com/10>.

Kalle Pääntalon lapsuuskodissa/YLE Rovaniemi/Radio/Areena/yle.fi. Viitattu 26.5.2015. <http://areena.yle.fi/1-1980453?autoplay=true>.

Kalle Pääntalon näköistyoahuone ja näyttely/Taivalkoski. Viitattu 13.6.2016. <http://www.taivalkoski.fi/palvelut/kalle-paatalon-nakoistyhuone-ja-nayttely>.

Kallioniemi-Säätiö sr & Pääntalo-instituutti. Toimintakertomus 2015.

Kallioniemi-Säätiö/Taivalkoski. Viitattu 26.5.2016.

<http://www.taivalkoski.fi/palvelut/kallioniemi-saatio>.

Kallioniemi/Taivalkoski. Viitattu 26.5.2016.

<http://www.taivalkoski.fi/palvelut/kallioniemi>.

Kananen, J. 2010. Opinnäytetyön kirjoittamisen käytännön opas. Tampere: Tampereen Yliopistopaino Oy – Juvenes Print.

Kempainen, E. & Malinen, R. 2016. Mielenterveyskuntoutujien päivittäisen henkilökohtaisen hygienian hoito. Opinnäytetyö. Kajaanin ammattikorkeakoulu, hoitotyön koulutusohjelma.

Komppula, R. & Boxberg, M. 2002. Matkailuyrityksen tuotekehitys. Helsinki: Edita Prima Oy.

Kukkasmäki, T. 2004. Kulttuuritoiminnan käsikirja. Suomi: Oy UNIpress Ab.

Kylämatkailun abc. 2014. Lomalaidun.fi. Viitattu 26.1.2016.

http://www.lomalaidun.fi/sites/default/files/media/lomalaidun_esitea4_sahkoinen_0412.pdf.

Lyytinen, J. 2014. Maailman museobuumi koskee myös Helsinkiä. Helsingin Sanomat 4.1.2014. Viitattu 2.5.2016. <http://www.hs.fi/kulttuuri/a1388748244019>.

Maa- ja kotitalousnaisten Keskus. 1998. Elämyksiä maaseutumatkailuun. Kansanperinteestä ohjelmapalveluiksi. Kokemäki: Satakunnan Painotuote Oy.

Metsämuuronen, J. (toim.) 2006. Laadullisen tutkimuksen käsikirja. 1. painos. Jyväskylä: Gummerus Kirjapaino Oy.

Museoliitto.fi. Viitattu 31.5.2016.

<http://www.museoliitto.fi/uutiset.php?aid=12146&k=12414>.

Museo 2000. Museopoliittinen ohjelma. 2000. Opetusministeriön komiteamietintöjä 31:1999.

Museot.fi – Museokortti: vuoden mittainen kulttuurimatka. Viitattu 31.5.2016.

<http://www.museot.fi/museokortti>.

Museot – Infopankki. Viitattu 27.4.2016. <http://www.infopankki.fi/fi/elama-suomessa/vapaa-aika/museot>.

Museovirasto. Viitattu 25.4.2016. <http://www.nba.fi/fi/index>.

Museoviraston blogi 2015. nba.fi. Viitattu 1.11.2015. <http://blogi.nba.fi/2015/mita-seuraavaksi-museot>.

Nordisk museologi 1993-2. Viitattu 3.6.2016.

<http://www.nordiskmuseologi.org/Gamle%20numre/nm%201993-2.pdf>.

Päätalo-instituutti – www.paataloseura.fi. Viitattu 26.5.2016.

<http://www.paataloseura.fi/420235436>.

Päätalo-keskus, Kallioniemi 2014. Matkailuesite. Oulu: Erweko Oy.

Päätaloviikko keräsi ennätysyleisön. Koillissanomat 15.7.2016.

Pöllänen, M. Tutkimus kulttuuriperinnöstä ja matkailusta: Uskomista, tahtomista ja tuotteistamista. Polemiikki 2/2016.

Rakkaudesta kulttuuriperintöön. 2012. Paikallismuseotoiminnan kehittämistyöryhmän loppuraportti. Opetus- ja kulttuuriministeriön työryhmämuistioita ja selvityksiä 2012:5. Opetus- ja kulttuuriministeriö. Viitattu 4.6.2016.

<http://www.minedu.fi/export/sites/default/OPM/Julkaisut/2012/liitteet/OKMtr5.pdf?lang=fi>.

Rand, J. 1996. The 227-Mile Museum, or, Why We Need a Visitors' Bill of Rights.

Viitattu 28.4.2016. <http://airandspace.si.edu/rfp/exhibitions/files/j1-exhibition-guidelines/3/visitors%20Bill%20of%20Rights%20full%20doc.pdf>.

RKY Museovirasto. Viitattu 11.6.2016.

http://www.rky.fi/read/asp/r_kohde_det.aspx?KOHDE_ID=4551.

Saaranen-Kauppinen, A. & Puusniekka, A. 2009. Menetelmäopetuksen tietovaranto Kvali MOTV. Kvalitatiivisten menetelmien verkko-oppikirja. Toinen vedos. Tampere: Yhteiskuntatieteellisen tietoarkiston julkaisuja.

Suomen museoliiton P.S.-blogi: Missä olemme? Mihin olemme menossa? Onko suuntamme sama kuin muilla? Viitattu 25.4.2016.

<http://museoliitto.blogspot.fi/2013/10/missa-olemme-mihin-olemme-menossa-onko.html>.

Suomen museoliitto – Seinätön museo. Viitattu 2.5.2016.

<http://www.museoliitto.fi/seinatonmuseo>.

Teräs, U. & Teräsvirta, E. 2013. Altistutaan asiakkaille! Museoiden johtamis- ja toimintamallit muutoksessa. Helsinki: Erweko Oy. Viitattu 1.11.2015.

<http://www.nba.fi/fi/File/1887/altistutaan-asiakkaille-web.pdf>.

Tonder, M. 2013. Ideasta kaupalliseksi palveluksi. Matkailupalvelujen tuotteistaminen. Vantaa: Hansaprint Direct Oy.

Tuomi, J. & Sarajärvi, A. 2006. Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi. 1 – 4. painos. Jyväskylä: Gummerus Kirjapaino Oy.

Venäläinen, P. toim. 2008. Kulttuuriperintö ja oppiminen. Jyväskylä: Gummerus Kirjapaino Oy. Viitattu 11.6.2016.

http://www.edu.fi/download/124309_Kulttuuriperinto_ja_oppiminen.pdf.

What is Cultural Heritage – Culture in Development. Viitattu 11.6.2016.

http://www.cultureindevelopment.nl/Culture_Heritage/What_is_Cultural.

Ylönen, R. 2013. Tervaksinen toteemi. Kalle Pääntalon Iijoki-sarjan vastaanotto ja vaikutus. Akateeminen väitöskirja. Tampereen yliopisto.

KUVAT

Kansikuva: Riitta-Liisa Huttu

Kuvat 1 – 7: Riitta-Liisa Huttu

Kuva 8: Aini Vääräniemi

LIITTEET

Liite 1. Haastatteluaineisto

Haastattelu	Tyyppi	Ikä	Kotipaikkakunta	Museossa yksin
H1	Nainen	51	Kuusamo	ystävän kanssa
H2	Nainen	68	Hyrynsalmi	miehensä ja ystävien kanssa
H3	Pariskunta	40 & 40	Oulu	pariskunta
H4	Pariskunta	50 & 50	Puolanka	pariskunta
H5	Pariskunta	66 & 65	Kotka	pariskunta
H6	2 miestä	86 & 82	Sauvo	ystävykset
H7	Mies	51	Keitele	yksin
H8	Pariskunta	51 & 47	Töysä	pariskunta
H9	Pariskunta	50 & 50	Säkylä	pariskunta
H10	Mies	74	Hämeenlinna	ystävien kanssa
H11	Nainen	42	Jämsä	linja-autoryhmässä
H12	Pariskunta	62 & 63	Ranua	pariskunta
H13	2 miestä	70 & 33	Lohja	isä ja poika
H14	Pariskunta	42 & 46	Hamina	pariskunta
H15	2 miestä	60 & 60	Yli-li	ystävykset
H16	Pariskunta	46 & 47	Tuusula	pariskunta
H17	Nainen	60	Töysä	miehensä kanssa
H18	Pariskunta	70 & 65	Kiuruvesi	pariskunta
H19	Mies	78	Espoo	yksin
H20	2 miestä	65 & 59	Kuhmo	ystävykset
H21	Mies	14	Nurmijärvi	äidin ja mummon kanssa
H22	Nainen	35	Kajaani	miehensä, pienen lapsensa ja äitinsä kanssa
H23	Pariskunta	33 & 20	Helsinki	pariskunta